MÜÜRILEHT

SUVE ERILEHT 2019

SUVEJUHTKIRI

SUVI, KORDUSED JA HÜPEROBJEKT

1. „Päike oli juba kõrgel taevas. Maapind hakkas kuumenema ja õhutemperatuur tõusis kiiresti. Ma ei tea, miks me enne liikuma hakkamist nii kaua ootasime. Mul oli tumedas ülikonnas palav.” **Albert Camus’** kuulsas lühiromaanis „Võõras” kirjeldatakse korduvalt sellist mõttetust kuumusest läbistatud õhustikku. Nii kuum ja nii mõttetu, et see on lausa üks võimalus, miks peategelane Meursault tapab võrdlemisi põhjusetult kellegi araablase. „Minu ümber oli ikka sama päikesepaistes kiiskav maastik. Taeva heledus muutus talumatuks. Teekatte pealiskiht oli päikese käes lõhenenud, jalad vajusid sisse ja pehme läikiv asfalt tuli nähtavale,” jätkab kusagil Camus. Asfaldi sulamine.

2. Suvi on omamoodi karm aeg, seda ilmselt oodatakse ja kardetakse. Ehkki nii psühhoanalüüs kui ka tavakogemus ütlevad, et ootus ja kartus on enam-vähem üks ja sama. Kirjutasin ise ühe oma esimestest ajakirjanduslikest töödest kellestki noormehest, kes põlgab suve. Aasta oli siis 1999, käimas mu esimene ja ka viimane ajakirjanduse suvepraktika Jõgevamaa maakonnalehes Vooremaa, ning ühtlasi oli väga palav suvi. Suvepõlgur osutus küll tegelikult fiktsiooniks ja eks ma intervjueerisin paljuski tema pähe ennast. Kui ma õigesti mäletan, sai pealkirjaks „Suvepõlgur pärna all”, ja loo kohaselt toimuski intervjuu pargis pärna all, sest kus mujal. Pärn heitis varju ja selle all oli natuke vilu ja jahedam. Pärna alt võis jälgida ka inimesi, kes liikusid päikesevines. Nüüdseks on see pärn maha võetud ja selle asemel pole midagi.

3. Möödunud suvi oli ju Eestis üks ajaloo palavaimaid. Algas juba mais ja lõppes oktoobris. Vahepeal hakkasid isegi imbuma kuskilt hallutsinatsioone tekitavad jutud, et kuumalaine võib kesta veel kuid. Või isegi veel rohkem. Äkki isegi juhtub nii, et kuum ei lõppegi ära, sest võrreldes senisega on toimunud mingisugune radikaalne muutus. Midagi sellist, kust tagasi ei tulda. Filosoof **Timothy Morton** on toonud käibele mõiste „hüperobjekt”. „Mõne nähtamatu jõu kohutav vari,” alustab ta oma raamatu „Hüperobjektid” esimest peatükki **P. B. Shelley** värsiga. Edasi arutleb Morton sarnases meeleolus ja rütmis ning toob kõigepealt hüperobjekti näitena välja kliima soojenemise, kuid hüperobjektiks on võimalik pidada ka keelt, tuumakatastroofi, alateadvust jne. Hüperobjekti üks iseloomulik omadus on mittelokaalsus. Me ei saa öelda, kus ta on, ent teda on tunda. Mortoni raamatu alapealkiri on „Filosoofia ja ökoloogia pärast maailma lõppu”. Hüperobjekti iseloomustab ka see, et teda ei saa kontrollida, ta elab mingit oma elu. Teiste hulgas räägib Morton hüperobjektist ka ansambli My Bloody Valentine võbeleva müraseina puhul. Ja hea, et räägib, sest mu endagi üks mälestusväärseimaid suvekogemusi seostub just selle bändiga. Kord kõndisin hirmpalaval päeval jalgsi Palamuselt Luuale ja kõrvaklappidest hakkas mängima My Bloody Valentine’i „To Here Knows When”. Palavus väreles minu ja kodu vahele jääva oru kohal ning läbi selle virvenduse oli näha ka lehmi. Lehmad sõid.

4. Camus’ romaan algab peategelase ema matusega. Matuserong liigub päikeses. Mu elu esimene paanikahäire toimus umbes samasuguses olukorras. Mind võeti kaasa Palamusel toimuvale surnuaiapühale ja ikka selleks, et mälestada sinna maetud sugulasi. Oli jällegi liiga palav päev ja liiga võimas päike. Ühel hetkel muutus ruum minu, päikese ja asfaldi vahel nii väikeseks ja samal ajal üliläbinähtavaks või üliläbikiirgavaks, et ma ei saanud enam aru, kus ma olen. Mulle tundus, et mind ei ole. Hüperobjekt andis endast jälle märku. „Mind äratas tasane kahin. Avasin silmad ja ruumi valevus näis veelgi lõikavam. Kuskil polnud varje ning iga ese, iga nurk ja kumerus mu vaateväljas torkis oma selgusega mu silmi,” kirjeldab Camus ülinähtavust.

5. Aga võib-olla ei tulegi kuum suvi, võib-olla tuleb hoopis tavaline või isegi külmemat sorti suvi. Kas seda pigem kardetakse või pigem loodetakse või on see taas enam-vähem üks ja sama? Külma suvega meenub kindlasti 1953. aasta külm suvi, mis järgnes **Stalini** surmale ja mille käigus amnestia saanud vangid voolasid mööda Nõukogude Liitu laiali ning kuritegevus kasvas hüppeliselt. On tehtud ka film „1953. aasta külm suvi”. Suve külmimate hetkede hulgas meenub enamasti ka jaanipäev, sest jaanipäev on tihti külm ja kapist tuleb välja otsida jope. Paar aastat tagasi oli nii külm suvi, et kas inimesed polnud mitte suve lõppedes lausa niivõrd pettunud, et hakkasid kohe sügiseks soojale maale puhkusereise broneerima. Ja kuidas läks neil, kes eelmiseks suveks igaks juhuks soojamaareisid ära broneerisid?

Igal juhul, tuleb ta siis kuum, külm või keskmine, loodetakse suvest ja puhkusest üldiselt viimast võtta. Millegipärast meenub sellega seoses ka **Jacques Tati** film „Härra Hulot’ puhkus” (taas 1953), mille kirjelduses seisab muu hulgas, et härra Hulot proovib elada nagu „uus, puhkust pidav klass” ning „ole sa kapitalist või marksist, ennast jäikadest sotsiaalsetest normidest puhkuseks lõdvaks lasta on keeruline”. Puhkus seisab ees ja see nõuab, et ka puhataks, aga kõik see kukub välja väga sunnitult ja ebaloomulikult. Puhkus on töö. Aega on vähe, aga teha tuleb palju, ütleb meile mingis mõttes puhkuse moto. Huvitavat paradoksi on minu jaoks sisaldanud ka sõnaühend „aktiivne puhkus”. Kas pole see mitte oksüümoron, olen mõelnud.

6. Suve puhul ei saa kuidagi rääkimata jätta muruniitmisest. Väga harva juhtub suvel nii, et keegi ei niida muru. Olen ikka leidnud, et niitmata muru on palju esteetilisem, aga nii mõnigi mu lähedastest pole tahtnud sellise asjaga nõus olla ja on sara alt selle jutu peale muruniiduki välja ajanud. Kui aga jällegi vaadata ühe mu lemmikkunstniku **David Hockney** maale perfektselt pügatud California murudest, on seegi küllaltki rahuldust pakkuv.

Samas võib muru niites tulla pähe igasuguseid mõtteid. Eelmisel aastal näiteks mõtlesin muruniitmise ajal, et maailmas oleks ilmselt elu tunduvalt parem, kui inimesed natuke vähem teeksid ja rohkem paigal püsiksid ja toimiksid toimimata. Mõtlesin ka **Putini** peale, sest kelle muu peale sellistel puhkudel ikka mõtted lähevad kui mitte Putini peale. Kui keegi on tegus, siis on see just Putin. Ja siis mõtlesin ka, et vormistaks need mõtted õige üheks arvamusartikliks, siis oleks nagu midagi öeldud, oleks midagi suurt ja tähtsat öeldud. Aga siis mõtlesin ka, et milleks, ja niitsin muru edasi. Mõtlesin, et niidaks õige muru edasi ja laseks teadvusel niisama voolata. Varsti aga oli mõte Putini juures tagasi. (Kirjutan praegust teksti Luual 12. mail, väljas on sombune ja kõle, ja kuulen köögist järgmist dialoogi. A: Peaks minema muru niitma. B: Vist veel ei saa, märg on. A: Eks siis peab kolmapäeva-neljapäevani ootama.)

7. Sügelemine on kindlasti üks suve ja eelkõige maasuve märksõnu. Maasuvi on alati ka töötegemisega seostunud. Kuna oleme mingis mõttes vähemalt maaelu silmas pidades jõudnud töölõpu ajastusse, siis on isegi natuke kummaline vaadata inimesi, kel polegi eriti tööd teha. Käed aga nagu ikkagi sügelevad. Siis tuleb kõndida ümber maja või lihtsalt niisama endisele karjamaale ja tagasi. Varem tuli sinna viia lehm. Varem tuli sööta siga (seapidamine on nüüd ametlikult keelatud). Varem oli tunduvalt rohkem kärbseid, sest olid loomad ja oli sitta ja oli kärbestel, kus maiustada. Varem tuli teha heina.

Heinateoga meenub mulle loomulikult sügelus. Tegid terve päeva kiiskava päikesega heina ja õhtuks olid higi, tolm ja heinatolm end nahale sisse seadnud. Olid teinud teise naha, omamoodi hüperobjektuaalse naha. See nahk sügeles ja sügeles nii, et ka järves käigust polnud abi. Ja siis leidus ka neid, kes ütlesid, et hea oleks lakas magada. Heintes. Küll viskaks pikali, küll uinuks. Mõnusates pehmetes hästi lõhnavates heintes, mis minu arust vastikult torkisid ja kõik hoopis halvemaks tegid. Normaalne inimene ei saa heintes magada, ainult see, kellel on südame asemel kivi või naha asemel metall. Heintes ei maga inimene, vaid potentsiaalne küüditaja või koonduslaagri valvur. Jah, ma tean, et see jutt ei ole päris adekvaatne, aga suvel võib, sest suvi võib inimesed lolliks teha.

8. Kui kärbsed on vaata et väljasurnud liik ja isegi kõige tüütumat põrisejat porikärbest võib tervitada kui kõige eksootilisemat olendit, kes tuleks looduskaitse alla võtta, on nendega tüütussektoris paljuski paaris käivad sääsed ikka ja alati kohal. Või siis peaaegu ikka ja alati kohal, sest liiga palaval suvel, nagu seda oli möödunud suvi, pidid ka sääsed ja nende tungiline eksistents millelegi veel suuremale järele andma. See veel suurem oli muidugi hüperobjekt. Sääskedele ei meeldi päike, nad tahavad natuke jahedamat ja niiskemat ilma. Kuid olenemata sellest, kas on sääskedele soodus või mitte nii väga soodus periood, toimub üks suvine arhistseen alati sellele vaatamata. Sellest pole pääsu. Stseen on järgmine. Sa kuuled, et toas on sääsk. Mõtled, et hea küll, las ta olla, küll ta ehk oma pinisemise lõpetab või siis vähemalt saabub enne sügav ja magus uni. Aga ei saabu. Ja ka sääsk ei lõpeta. Siis sa tõused, lööd tule põlema ja püüad sääske tabada. Ütleme nii, et varsti sa tabadki sääse. Muidugi tuleb sääsest verd, sest ta on jõudnud juba natuke kusagilt võtta. Sa lööd tule ära ja püüad uinuda. Või siis vähemalt omi mõtteid mõelda ja uinuda. Ja äkki (ka seda on võimalik pidada hüperobjektiks) on midagi jälle kuulda. Midagi tuttavat. Mingit kindlat ja vastikut ja kellelegi äraeksimatult omistatavat sagedust. Sääse sagedust. Kõik kordub.

Foto: erakogu

9. Nägin hiljuti Maalehe kaant, millele oli kirjutatud: „Ilmatark: järgneva 40 aasta jooksul tuleb mõni üksik helge suvi!” Kui räägime nii pikkadest ajavahemikest, räägime juba hüperobjektist.

10. Kõik kordub.

Janar Ala, vabakutseline kultuuriajakirjanik

Esikaanel Duo Ruut. Foto: Ken Mürk

SUVEFESTIVALIDE VÄLIMÄÄRAJA

Aastaring on suverežiimile meeldivalt lähedale tiksunud ning üha tihedamini kerkib vestlustes õhku järgmine küsimus: „Kuhu festivalile sa sel aastal lähed?" Eriti ärksad on oma plaanid juba teinud, aga need, kes veel kindlad pole, saavad abi meie traditsioonilisest suvefestivalide välimäärajast, kus jagavad oma muljeid juba käinud ja näinud muusikasõbrad. Valikut jagub mitmele maitsele, kehtigu see siis muusika, asukoha või muu meelelahutuse kohta. Kuna sündmusi leiab suve peale rohkem, kui meie leheruum mahutada suudab, ei näinud kõik festivalid trükimusta, kuid soovitame kindlasti üle vaadata ka Kukemuru Ambienti, Seto Folgi, Kõu, Leedus toimuva Sūpynėsi ja Devilstone'i ning Läti Positivuse programmid.

SOLSTICE

Millal: 20.–22. JUUNI
Kus: Rukatunturi, Ruka-Kuusamo, Põhja-Soome
Kes: Buttechno, DJ Nobu, Mama Snake, Celestial Trax, D. Tiffany, Shanti Celeste, Onni Boi, Antti Salonen, Justus Valtanen, Огни jt.
Vaata lisaks: solsticefestival.fi

Mari-Anna Miller, DJ

„Need, kel tahtmist sel aastal jaanipäeval midagi teistsugust kogeda, võivad seada sammud Põhja-Soomes asuvasse Ruka külla, kus toimub esimest korda muusika- ja kunstifestival Solstice. Suvise pööripäeva aegne sündmus rullub lahti Rukatunturi suusakuurordis, kus külastajatel on võimalik lisaks kultuuriprogrammi nautimisele ka matkata, parvetada või karusid vaatama minna. Ürituse *line-up*'is on rõhuasetus peamiselt kohalikel talentidel, nagu Sansibar, Linda Lazarov, Kristiina Männikkö ja Emma Valtonen, kuid kohale lennutatakse ka välismaiseid artiste, kellest tooksin välja enda suured favoriidid D. Tiffany, Mama Snake'i, DJ Nobu ja Buttechno. Festivalialale kerkivad ka erinevad kunstiobjektid, mis varieeruvad 3D-skulptuuridest interaktiivsete puit- ja tuleinstallatsioonideni ning mille eesmärk on tõsta esile asukohale omast looduslähedust ja põhjamaisust. Korraldajad soovitavad kohale minna juba paar päeva enne üritust või jääda kauemaks, et nautida kõike, mida Rukatunturil pakkuda on."

Foto: Kert Mürk

JUU JÄÄB

Millal: 20.–23. JUUNI
Kus: Muhu Muusikatalu, Muhumaa
Kes: Sinfonia da Carnaval, Marius Neset, True Think, Bastien Picot & AURUS, Lee Oskar, Liina Saar ja Ivi Rausi, Reigo Ahven Trio jt.
Vaata lisaks: *juujaab.ee*

Priit Pruul, muusikasõber

„Juu Jääb on Eesti kirjus festivalisuves üks omamoodi fenomen. Sõbraliku *jam session*'i (mis on siiani Juu Jääbi lahutamatu osa) võnkega kontserdiideest 23 aastat tagasi välja kasvanud muusikasündmus on ka heitlikest aegadest hoolimata suutnud kas või minimaalsel tasemel sellele tundele ja esitisele mõttele truuks jääda. Festivali ellukutsuja ja hing Villu Veski on kahtlemata visionäär, kes on suutnud luua mittekuskile midagi. Globaalsest vaatevinklist üks taluhoov Muhus just seal asubki – mittekuskil. Üks asi, mida Veski mõistab geniaalselt teha, on moodsas keeles *follow-up*, sest väga mitmed Juu Jääbil esinenud artistid satuvad tänu festivalile siia taas kontserte andma või astuvad üles mõnes Veski muusikalises projektis, ehk mõneti on Juu Jääbi puhul tegemist ka muusikalise inkubaatori ja turvalise kodusadamaga. Kui ühe muusikafestivali kohta ei peaks võib-olla ütlema, et konkreetne muusika või programmilised valikud pole määravad, siis Juu Jääbi puhul võib rahulolu kese asuda vabalt ka mujal. See ei tähenda ilmtingimata seda, et festivalil poleks muusikaliselt midagi pakkuda – aastate jooksul on moodustunud muljetavaldav nimekiri väärt artistidest, kes on Jääbil esinenud. Juu Jääb on lihtsalt koos oma publikuga muusikast suuremaks kasvanud ja seega on meeldiv kontserdiprogramm pigem mõnus ettekääne, et kohata vanu sõpru ja nautida Muhu saare lummavat fluidumit. Seda ei saa kindlasti pahaks panna. Juu Jääb on justkui kodumaiste murufestivalide pisut kummalisevõitu esivanem, kes kogunenud aastatest hoolimata julgelt edasi rühib ja keeldub suureks kasvamast."

Foto: Kert Mürk

HARD ROCK LAAGER

Millal: 28.–29. JUUNI
Kus: Vana-Vigala, Raplamaa
Kes: Carcass, Dark Funeral, Lost Society, Keep of Kalessin, Saber Tiger, Metsatöll, Pedigree, J.M.K.E. jt.
Vaata lisaks: *hardrocklaager.ee*

Mart Kalvet, muusik

„Juba Nõukogude Eesti tagumises pooles selja uljalt sirgu ajanud ja siiamaani elujõuliselt areneva raskemuusika subkultuuri jaoks on Hard Rock Laager kujunenud 18 aasta jooksul rituaalseks aastakonverentsiks. Erinevalt Rock Summerist ja Rabarockist, mis reklaamisid end laiema muusikamaitsega inimeste kohtumispaigana (kuid muutusid ühel hetkel esinejavalikusse ja nende loomingusse üsna leigelt suhtuvate noorte keskealiste suvepäevadeks), võib HRL uhkustada Eesti kõige teadlikuma ja kaasaelamiskihulisema publikuga. Ja ega ilma igientusiastliku kultuskogukonna lakkamatu toetuseta midagi nii püsivat ei ehitagi.

Toimumiskoht Vana-Vigalas on omaette väärtus. Nii kaunistes ja ainulaadsetes paikades mujal suuri raskerokipidusid enamasti ei korraldata. See võib olla üks porganditest, millega korraldajatel õnnestub meelitada siia lisaks truule publikule üha legendaarseimaid artiste. Vana-Vigala looduslähedane lauluväljak koos vana kalmistuga pakub buss-hotell-kontserdisaal-rutiinist küllastunud staaridele lõõgastavat vaheldust.

Kõigele lisaks on HRL ikkagi alati ka sõbralik kohtumispaik, võimalus maailma laiali paiskunud vanade semude ja bändikaaslastega trehvata, käppa suruda ja muljetada sumisevas telklaagris lõkke ääres varahommikuni üldse elust-olust, aga tänavu eelkõige sellest, kui vägevalt esinesid Carcass, Dark Funeral ja Keep of Kalessin (või Pedigree, Zahir ja Goresoerd)."

Foto: Kert Mürk

SWEET SPOT

Millal: 28.–29. JUUNI
Kus: Kultuurikatla park
Kes: Lykke Li, Friendly Fires, Detroit Swindle, Aloe Blacc, Mura Masa, Sander Mölder, Youngr, Lexsoul Dancemachine, Erki Pärnoja jt.
Vaata lisaks: *sweetspot.ee*

Sandra Leushina, Häppeningi muusikatoimetaja

„Eelmisel aastal toimus Tallinnas Kultuurikatla pargis esimest korda festival Sweet Spot. Suvi on meil teadagi üritusterohke, kuid enamjaolt toimuvad festivalid väljaspool linnamelu. Kvaliteetne linnafestival oligi justkui puudu ja pikisilmi oodatud. See on ligipääsetavam kõigile huvilistele ja meelepäraseim ehk neile, kes naudivad urbanistlikku keskkonda ega soovi või jõua ajafaktori tõttu väljasõite teha. Muusikaline programm oli tihe ning pakkus valikut erinevatele maitsetele. Eredaimad mälestused jätsid minu jaoks ammune lemmik Little Dragon ning ekstravagantne Honey Dijon. Ka DJ Gilles Peterson ja elektroonilise muusika võlur Soichi Terada jäävad veel pikaks ajaks meelde. Kriitikanoodina tooksin

Kujunduses on kasutatud ikoone The Noun Project'i kasutajatelt: Dao Ge, Arthur Shlain, Hakan Yalcin, Oleksandr Panasovskyi, tulpahn, Atif Arshad, Xinh Studio, Alena Artemova, mcarranza, supalerk laipawat, Mello, Kick, Creative Stall, panyawut norrasing, habione 404

jätkub >

< *eelneb*

I Land Sound 2018. Foto: Janis Kokk

Foto: Ken Mürk

välja, et esinejate ajagraafikud olid suuresti kattuvad ja nii jäid mitmed artistid kuulmata või kontserdielamus poolikuks, kuid vaatamata mõningatele puudustele suutis Sweet Spot täita pealinna linnafestivali tühimiku, serveerides kvaliteetseid etteasteid ning ehedaid elamusi.

End tugevalt elustiilifestivalina turustanud Sweet Spotist ootan sel aastal rohkem visuaalset kunsti, näiteks mõne installatsiooni või näituse kujul. Ka tugevamat keskkonnadisaini veelgi nauditavamateks söögi- ja puhkepausideks. Suure soovitusena korraldajatele ei saa mainimata jätta mitmel üritusel edukalt toiminud ühekordset plasti vähendavat topsiringi – see oleks suurepärane täiendus ja toetus nutikale käepaela maksesüsteemile, mida eelmisel aastal kasutati ning mis oli väga mugav. Kohtumiseni Sweet Spotil!"

MÄGEDE HÄÄL

Millal: 29. JUUNI
Kus: Eesti Kaevandusmuuseum, Kohtla-Nõmme
Kes: Rezzett, Chillera, Electrosoul System, Yasmyn & Mick Moon, Vera Vice, Andres Lõo, Anna Kaneelina, Mart Avi, Propazha jt.
Vaata lisaks: *magedehaal.ee*

Regret, muusik

„Mahajäetud tehase ümber seisab aeg ja olla on suurepärane. Veider on kõndida teadmisega, et su jalge all on tunnelid ning mingid kummalised masinad, mille funktsioonidest ise midagi ei tea. Veel veidram on see, et eksisteerivad inimesed, kes saavad kõigest sellest sada protsenti aru. Istusime BFFiga kaevandusmuuseumi ees paiknevates vagunites ning fetišeerisime kaevanduses töötamist. Higilõhn, sada tonni kaaluvad riistapuud ja nendest tulenev müra. Üks neist kaevuritest niikuinii *fetišeeris* muusikuks olemist. Huvitav, et kui keegi kõrvaltvaataja poleks näinud ilu selles masinate algatatud müras, ei istuks mina ja mu BFF praegu siin ega kuulaks peaaegu sedasama heli. Mägede Häälel jõudsin arusaamani, kui palju see industriaalmaailm mind kõige ootamatumatel viisidel mõjutanud on."

Foto: autoportree

TAHKUNA BRIIS

Millal: 6. JUULI
Kus: Tahkuna tuletorn, Hiiumaa
Kes: Faun Racket, Lauri-Dag Tüür, Mauno Meesit, Valev Sein ja Raul Keller jt.

Jonas Kaarnamets, muusik

„Tahkuna Briis oli eelmise suve täielik üllataja. Olles enamiku 2018. aasta Eesti suvefestivalidest läbi käinud, jäi Tahkuna meelde oma hubase „me siin põlve otsas nokitseme" *vibe*'i ja raamidest väljapool paikneva kavaga. Esinesime seal koos Erki Pärnojaga ja kuna olin varem vaid festivali nime kuulnud, ei osanud ma Briisist midagi oodata.

Üritus toimus Hiiumaa põhjatipus Tahkuna tuletorni juures ja nimele sobilikult tervitasid meid kohale jõudes tormituuled ja ülisõbralikud korraldajad, kes teatasid, et sel aastal on nad teinud publikurekordi (külastajaid oli kokku umbes 50 ringis). Tuletorni ümbruses toimusid töötoad, väljas olid näitused ja laupäevaõhtune *line-up* koosnes teiste hulgas ka Kärdla kammerkoorist ja Non Grata *performance*-grupi keskmisest *edgy*'mast etendusest, mis hõlmas Jeesuseks riietunud härrasmeest, kilekottide sees nappides riietes naisterahvaid ja „soomeest", kes etteaste käigus põlema pandi. See kodune, samas julge segu muusikast ja kunstist jättis mulje, et Tahkuna Briis on Eesti festivalimaastiku avalik saladus, mida külastajad meenutavad hiljem kelmika muigega."

Foto: Ken Mürk

I LAND SOUND

Millal: 11.–14. JUULI
Kus: Illiku laid, Orissaare, Saaremaa
Kes: Estonian Funk Embassy, HALL, Zenni ja Tagasi, Helind, Biit Me, Post Bar, Pepita, SÜNK, Haigla Pidu, Tjuun In jt.
Vaata lisaks: *ilandsound.ee*

Eisi Mäeots, raadiosaatejuht ja DJ

„Mul on hea meel, et külastasin sel aastal kolmandat korda toimuvat I Land Soundi festivali ka kahel varasemal aastal. Juba ainuüksi teekond Orissaarde, päiksekiired üle väina praami platvormil pead paitamas, on omaette nauding, mis laeb keha ja vaimu ülendava energiaga. Kohale jõudes ei suuda ära oodata, et saaks juba festivalialal jäätist limpsida ja murul varbaid soojendada, taustaks kõige parem muusika. ILS on eranditult üks väheseid festivale, mis toob kokku kõik muusikasõbrad, peosarjad ja DJd ning ühendab need üheks suureks südamlikuks tervikuks. Lisaks muusikale saab festivalil nautida ka muud kunsti, erinevaid töötube ning sportlikke tegevusi, vapustavat tänavatoitu ja kohalikku käsitööd. Minu jaoks on I Land Sound olnud alati festival, kus näen ära kõik oma sõbrad ja kolleegid, et siis mõnusalt aeg maha võtta. Mul on hea meel, et korraldajad teevad festivaliga suurepärast tööd, muutes seda järjest sisutihedamaks ja veel rohkemat hõlmavaks. Kindlasti peab eraldi välja tooma ka ILSi keskkonnasõbralikkuse – see ju toimub ikkagi kõige maalilisemas looduskaunis kohas. Minul on seoses I Land Soundiga palju eredaid, naljakaid, meeliülendavaid ja positiivseid mälestusi ning emotsioone, mis kannavad mind läbi aasta uude festivali."

Foto: Ken Mürk

KALANA SAUND

Millal: 25.–28. JUULI
Kus: Sõru sadam, Hiiumaa
Kes: Anthony Naples, Little Movies, Who's the Technician?, Davy Kehoe Live Band, Wino Wagon, Tapes, Una Bomba, Centre El Muusa, Rando Arand, marp$, manna, Dima Disk jt.
Vaata lisaks: *facebook.com/KalanaSaund*

Annie Rist, muusikasõber

„Üks farmer õhanud, et õnnelike kanade munad tekitavat sõltuvust. Täpselt sama on juhtunud juba neljandat suve toimuva festivaliga Kalana Saund. Vähe sellest, et ma pean Kalana Saundi üheks oma erutavaimaks suvelaenguks, suudab ta hoida magnetina enda ligi aastaringselt. Näiteks jaanuarikuus ilmutas end linnaruumis minifestivalina Kalana Saund Talveime, kus *live*-esinejad ja DJ-setid suvised flirdid taas lõõmama puhusid ning saare järele igatsema panid.

Kuna olen osalenud kõigil kolmel festivalil ning nautinud iga asukoha eripära, on Kalana Saund minu jaoks ideaalne argiaskelduste eest pagemise oaas. Paiga ja kogu festivali orgaanika lubab olla puhkelõtv. Lisaks kodusele nurgatagusele paremikule täitus programm eelmisel suvel ka välismaiste hullutajatega. Visible Cloaksi kristalne *live*-puudutus silitab siiani, uskumatu oli seda tol hetkel Sõru paadikuuris kogeda.

Foto: Ken Mürk

Melomaanide kirega kokku pandud festivaliprogramm on justkui multivitamiin, mis ergutab, laeb ning seob. Eksperimentaalset ja uudset leidub igale maitsele. Kohapealset melu täiustab kodukootult soe suhtlus sõpruskondade ja külastajate vahel. Meenub esimesel aastal praamil olles ühe kauge tuttava siiras tervitus, et Saundile, jah…

Vähem tähtis ei ole korraldustiimi pingutus iga aastaga mugavusi juurde tekitada. Alates transpordi organiseerimisest kuni toitlustus- ja ööbimisvõimalusteni, ja seda parajas doseeringus, et säiliks koha enda atmosfäär.

Olgu hoitud see saareuneline *underground*-pärl oma jätkusuutlikus kulgemises. Mina olen ka sel suvel kohal. Tulge ja haugake ise, Kalana Saund on kingitus muusikasõbrale."

VILJANDI FOLK

Millal: 25.–28. JUULI
Kus: Viljandi lossimäed
Kes: Choor, King Ayisoba, Sam Lee, April Verch Band, Duo Ruut, Rüüt, The Heritage Projekt, Tuup jt.
Vaata lisaks: *viljandifolk.ee*

Tuulikki Bartosik, muusik ja lugude looja

„Viljandi folk on figureerinud mu elus ühel või teisel moel aastast 1997, mil seal esimest korda muusikuna üles astusin. Aastate jooksul olen esinenud kõigil festivali lavadel, isegi imepisikesel lastelaval Jaani kiriku esises kraavis. Parimad mälestused on Kaevumäest ja Kirsimäest.

Intsikurmu 2018. Foto: Taavi Muide

Foto: Matthias Bartosik

Folgil tekib alati programmiväliseid koosmängimisi. Mulle on jäänud neist enim meelde spontaanne katusejämm koos inglase Hannah Jamesiga ja päris esimese Eesti Etno laagri murujämmid. Viimased tekitasid omal ajal päris suure sensatsiooni, sest siis polnud linnaelanikud veel juhusliku muruplatsil musitseerimisega harjunud. Etteaste Hannah Jamesiga viis meid ühise plaadi tegemise ning Suurbritannia aasta parimate folgialbumite edetabelisse pääsemiseni. Viljandi folk on olnud alati keskkonnasõbralikkusele suunatud üritus ja nii ka sel aastal, mil oodata on läbimõeldud keskkonnasäästliku strateegiaga plastivaba festivali.

Programmis vahelduvad kohati suisa folkloorsed koosseisud nüüdisaegsete folgitõlgendajatega, kõik leiavad endale midagi kuulamiseks. Festivalialal on piisavalt kohti ka niisama hängimiseks. Minu lemmik on näiteks Kondase keskuse rahuliku õhustikuga õu. Ise soovitan selleaastasest programmist eesti bände Päri Päri, Soon/Piho/Lepasson, Puuluup, Juhan Uppin, Tintura ja Arno Tamm. Viljandi folk ühendab inimesi üle maailma. Raske on kujutada suve ette ilma folgita ja nii juba 27 aastat järjest."

PRESENT PERFECT

Millal: 26.–28. JUULI
Kus: Sevkabeli sadam, Peterburi, Venemaa
Kes: Modeselektor, Andrew Weatherall, Gesloten Cirkel, Hunee, Awesome Tapes From Africa, Ninos Du Brasil, Ellen Allien jt.
Vaata lisaks: *runited.ru/ppf/2019*

Anton Hmelnitski, fotograaf

Foto: Ken Mürk

„Sevkabeli sadamas toimuv kolmepäevane festival Present Perfect on täitnud end paksult erinevate tegevustega, mis jagatakse festivalile omaselt osadeks: põhiüritus laupäeval, avakontsert, hariduslik plokk, mitmed eelpeod ja viimasena pidutsetakse pühapäeva päeval lõõmava päikese all! Muusikaliselt on PPF aastast aastasse kasvanud ja oma külaliste nimekirja pikendanud. Praegu mahuvad sinna saksa elektrodiiva Helena Hauff, *krautrock*'i ja *body wave*'i artist Dollkraut, jaapani *techno*-skeene eestvedaja DJ Nobu, Red Axes Iisraelist ja *electro-funk*'i loov Egyptian Lover Californiast. PS! Loetud nimed esinevad festivali laupäevasel põhiüritusel. Sadamaalalt, mille suurus ulatub mitme tuhande ruutmeetrini, saab nautida ideaalset Soome lahe vaadet, suuri kruiisilaevu ning kurikuulsat 46 kilomeetri pikkust kiirteed Western High-Speed Diameter. PPF võtab festivali ajaks pea kogu sadama enda käsutusse ning nii avatakse publikule ka mitmeid salajasi nurgataguseid. Ka sina võiksid ju festivalile minna, kui sind kõnetavad elektrooniline muusika ja kaasaegne kunst Peterburi stiilis."

INTSIKURMU

Millal: 2.–3. AUGUST
Kus: Intsikurmu metsapark, Põlvamaa
Kes: Superorganism, Chinese Man, Lola Marsh, Ivan Dorn, Pom Poko, Iris Gold, Idiotape, Garden City Movement, Jan Helsing, EiK, Mick Pedaja, Duo Ruut jt.
Vaata lisaks: *intsikurmu.com*

Maarja Merivoo-Parro, Raadio 2

Foto: Ken Mürk

„Esimest korda Intsikurmu väravate poole jalutades nägin juba kaugelt, et rühm pensionäre seirab telkla vilkust ja vangutab pead. Arvasin, et küllap kardavad lärmi ja laga. Eksisin. Nad muretsesid hoopis, et kui tuleb vihm, siis kas maa võtab vee kohe sisse või tekivad loigud ja kui tekivad loigud, siis kuidas noored oma telkides hakkama saavad? Festivali vastu polevat neil midagi – Intsikurmus olevat alati selliseid pidusid peetud, et hoia ja keela… Üks proua mäletab, kuidas Marju Kuut kunagi esines – peaaegu alasti! Kui need orud ja mäed, tiigid ja kiiged rääkida oskaks, siis nad vast hoiataksid linnavurlesid värske õhu mürgituse eest. Tegelikult on Põlva muidugi ise ka linn ja vahest lausa kõige *cool*'im väikelinn maailmas. See, mis tema pehmes ja karvases metsapargis toimub, on aga nagu suvefestivalide kvintessents: olulised artistid ja proff teostus, sekka tulukesed, tänavatoit ja arvestatav fännimänni ala. Ja Lastekurmu on neil nagu muinasjutt. Ja koerad on teretulnud. Õhinapõhisus ja soojus on Intsika *vibe*'is endiselt tunda, aga samal ajal näivad praktilised asjad olevat mõnuga paika loksutatud ja mingit Fyre Festivali laadset õhupalli kartma ei pea. Intsikurmu on hoopis nagu põhupall – tihe, naturaalne ja vajalik, mistõttu Raadio 2 läheb kohale ja võtab otse-eetri kaasa. Jälle. Jee."

VIRU FOLK

Millal: 9.–11. AUGUST
Kus: Käsmu, Lääne-Virumaa
Kes: Primordial, Seán Garvey, Beoga, The Kilkennys, Inger, No More Fridays and The Maple Brothers, Henry Laks, Riffarrica, Urr Lau jt.
Vaata lisaks: *virufolk.ee*

Kätlin Luht, etnoloog

„Olles tihe pärimusmuusika festivalide külastaja, sattusin ühel suvel ka Käsmu Viru Folgile, mille suur trump on kindlasti selle asukoht – väike armas kaluriküla oma tuntud eheduses. Viru Folk pole vaid ühe lava juurest teise liikumine, vaid korralik sensoorne kogemus. Kava on jagatud nii, et on aega omas rütmis kulgeda, saab vaadata filme, osaleda õpitubades, avatud on laadaplats. Õhtuks on võimalik tempo korralikult üles kerida ning end välja elada, seda peamiselt tantsides, sest, olgem ausad, esinejad on väga inspireerivad ning juba pärast esimest päeva saab külastajatest üks suur pere. Kui seal ükskord kõvasti vihma sadas, ei heidutanud see kedagi – väärikad härrad kutsusid inimesi oma vihmavarju alla ning nooremad vihtusid tantsu edasi. Lisaks juba tuttavatele kollektiividele, nagu Folkmill ja Rüüt, leiab igal aastal kavast ka üllatajaid ning midagi igale maitsele. Tänavu on vast kõige oodatumad Riffarrica Eestist, kes esitles äsja oma uut albumit, ning Beoga ja The Kilkennys lirimaalt – nimelt on folk sel aastal just iiriteemaline (mõelda vaid, kuidas seal tantsida saab!). Lisaks saavad külastajad ka iiri tantsu õpitoas jalga proovida. Põhimõtteliselt on mõistlik igal suvel Käsmus ära käia, kuid imeline võimalus on seda teha just folgi ajal! (Ahjaa, rokki saab ka!)"

Foto: autoportree

FLOW

Millal: 9.–11. AUGUST
Kus: Suvilahti, Helsingi
Kes: Tame Impala, Erykah Badu, James Blake, Nitzer Ebb, Aïsha Devi, Yves Tumor, Amnesia Scanner, The Black Madonna, Maarja Nuut & Ruum, Stereolab jt.
Vaata lisaks: *flowfestival.com*

Kaspar Viilup, ERR

„Kui vaadata muusikafestivale lähiriikides – või ka Euroopas laiemalt –, siis pahatihti alahinnatakse külastajat. See ei tähenda alati halba – vahel ongi tore, kui esinema tuuakse A-kategooria staarid, kes meelitavad kohale võimalikult laia publiku, ent see ei loo festivalile oma nägu. Flow on see-eest suutnud tekitada endale aastatega väga kindla, huvitava ja eripärase imago, kus saavad kokku kõige pöörasem ja julgem elektroonika, novaatorlik hiphop ning *indie* helgemad ja tumedamad poolused.

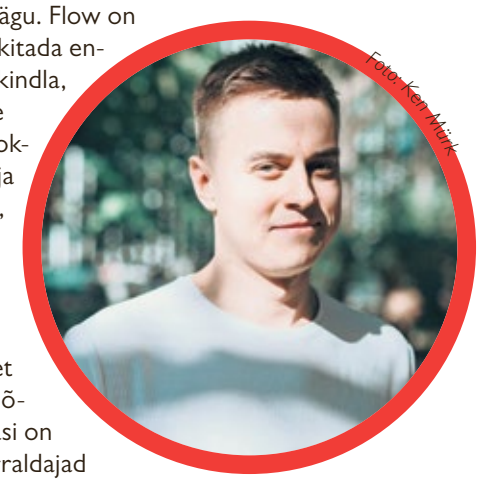

Foto: Ken Mürk

Võiks ju tunduda, et eriilmelised suunad lõhuvad festivali, aga asi on pigem vastupidi: korraldajad vaatavad popmuusikat kui üht terviksüsteemi, kus miski pole tabu ning happe-*techno* on samal pulgal raadiopopiga. Samuti on neil julgust muusikatööstuses toimuvaid protsesse ette näha, sest festivalil on esinenud korduvalt kohe-kohe tõusvad tähed, kellest räägitakse aasta pärast juba kõikjal.

Selline teadlik ja põhjalik lähenemine loob pinnase elamuseks, millega kuulajale pakutakse ootamatuid esinejaid, kelle kutsumiseks on vähestel julgust. Seetõttu pole ilmselt palju festivale – kui üldse –, kus võivad kõrvuti lavadel esineda kammermuusikasse kalduv Kelly Moran, viimaste aastate hinnatuim DJ Nina Kraviz, džäss-saksofonist Pharoah Sanders ja pealaval lõppkokkuvõttes veel *new wave*'i legend The Cure. Raju!"

UUS EESTI DISAIN

KARIN KREEK

Foto: Anneliis Reili

Küsis **Mariliis Mõttus** EKA moedisaini eriala teise kursuse tudeng Karin Kreek tõi äsja ERKI Moeshow'l lavale oma saare juurtest inspireeritud kollektsiooni „Kipe", kuid ainest leiab ta nii loodusest kui ka inimpsühholoogiast.

Kust sai alguse sinu huvi disaini vastu?
Olen lapsepõlvest saati näinud, kuidas kootakse sokke ja ehitatakse ise maja, kuidas oma kätega saab päris asju teha – jäin selle lummusesse. Lasteaia lõpus õppisin heegeldama, aga eriti hästi mäletan tunnet, kui sain valmis õmmeldud oma esimese seeliku. Olin veidi aega šokiseisundis, et kas nii tehaksegi riideid, päriselt? Pärast seda oli mul loomulikult vaja õmblusmasinat ja hunnikut Burdasid ning kaheksandas klassis osalesin kollektsiooniga koolinoorte moekonkursil Look Kool, mis andis indu edasi katsetada. Olen mõelnud, et selle konkursita poleks ma ilmselt moedisaini õppima läinud. Kahju, et Kuressaares enam seda üritust ei korraldata, sest paljud on saanud just sealt selle esimese, kuid tähtsa tõuke.

Millisest esteetikast sa oma riiete puhul lähtud ning millest inspiratsiooni kogud?
Inspiratsioon võib tulla ka täiesti ootamatust kohast. Üritan teha võimalikult palju enda mugavustsooni piire kompavaid valikuid, et näha asju värske pilguga. Mind inspireerivad alati värvid ja nende kombinatsioonid. Samuti inimene oma keeruka psühholoogiaga ning loodus ja selles toimuvad protsessid. Praegu Tallinnas elades, kui juhtun nädalavahetuseks Saaremaale sõitma, saan aru, et olen jälle kevadest ilma jäänud. Tallinnas ei ole üksi aastaaeg sealsega võrreldav. Kõik on üks ja sama: betoonsein, asfalt, liiklus.

Kuna loomeinimesed töötavad põhiliselt tuleviku kallal, on aktuaalsete teoste valmimiseks vaja aru saada ja omada teadmisi nii minevikust kui ka olevikust.

Kes on su eeskujud?
Igapäevaselt ammutan jõudu oma esiemadest. Üks täitsa argine stsenaarium on see, et kunstitudengina on ikka vaja pidevalt midagi vedada. Siis oledki oma kangarullide ja kolme kotiga keset linna ning mõtled, et appike, kuidas nüüd ja miks, ning siis tuletad endale meelde: „Karin, sa oled ju saare naine, mis see nüüd siis ära ei ole!"

Tihti jäävad mind kummitama aga huvitavad karakterid, ükskõik kas päriselust või filmist/raamatust. Üks viimase aja inspiratsioon on Londonis elanud **Mr Pink**, kellest sattusin vaatama üheksakümnendate lõpus tehtud lühidokumentaali.

Mis on arengud, mis sind rõivadisainis enim köidavad?
Jätkusuutlikkus – selle iga haru on suur ja põnev avastamine. See peaks kuuluma iga tulevase disaineri stardipakki. Kooliprojektidesse on olnud seda seni raske sisse tuua, kuna disain peaks algama sel juhul eelkõige materjalist, aga veidi oleme juba selle-alaseid katsetusi teinud.

Rahvarõivas on ühtaegu oma ja armas, aga samas hakkab ta võõraks jääma. Kurb, et kõik see ilu seisab enamasti kappides ja üle paari korra aastas kasutust ei leia.

Veel köidavad mind erinevad trükkimis- ja tikkimistehnikad – oma materjali tegemine. Etnoprojekti käigus õppisin masinaga kuduma, nii palju kui sel hetkel projekti elluviimiseks vaja oli. See on kindlasti üks oskus, mida tahaksin edasi arendada. Üldse on väga raske midagi kindlat välja tuua, tahaks kõike uurida ja harjutada – nüüd, kohe ja korraga.

Kui palju sa ise moodi jälgid?
Moodi jälgin juba alateadlikult pea kogu oma ärkveloleku aja. Üha rohkem leian ennast tänaval käies inimeste riietuseelistusi analüüsimas ning juurdlen nende motiivide üle. Moenädalate ajal tuleb küll meeletult uut infot peale, aga tähtsaimate *show*'de materjalid üritan läbi sirvida. Seda kõike ikka selleks, et panna kokku veelgi terviklikum pilt parasjagu ühiskonda ümbritsevast taustsüsteemist. Kuna loomeinimesed töötavad põhiliselt tuleviku kallal, on aktuaalsete teoste valmimiseks vaja aru saada ja omada teadmisi nii minevikust kui ka olevikust. Sellest, kuidas inimkond on siia jõudnud ja millised voolud kannavad meid tulevikku.

Pääsesid oma kollektsiooniga „Kipe" sel aastal ERKI Moeshow' finaali. „Kipe" on saanud inspiratsiooni su kodukohast Saaremaast ning saare naiste iseloomust ja pärandist. Millised on põnevaimad detailid või lood, millega sa selle kollektsiooni loomisel kokku puutusid? Kas oma kodukoha pärandi edasikandmine on sinu jaoks alati eesmärk olnud?
Oma pärandit pole ma varem enda loomingus kasutanud. Augustis veetsime nädala Heimtali muuseumis **Anu Raua** juures. See oli meie etnograafiakursuse avapauk. Ma ei ole kunagi rahvarõivastest midagi arvanud. Paned selga, on ilus, aga näeb natuke veider välja, et noh, rahvatantsu võib ju tantsida ja laulupeole minna… Siis aga näed lühikese aja jooksul neid tuhandeid värve, mustreid ja esemeid, kuuled põnevaid lugusid ning su ees avaneb täiesti uus põhjatu maailm. Ma usun, et nii tunnevad paljud eestlased. Rahvarõivas on ühtaegu oma ja armas, aga samas hakkab ta võõraks jääma. Kurb, et kõik see ilu seisab enamasti kappides ja üle paari korra aastas kasutust ei leia. Mood on muutunud nii globaalseks, et enam ei ole võimalik eristada rahvusi pelgalt riietuse põhjal. Võiksime ju põimida neid esemeid osaliselt oma igapäevase garderoobiga.

Etnograafiakursust andis **Piret Puppart**, kelle loengutest jäid mind kummitama paljud imetabased lood. Näiteks see, kuidas Muhu naine teeb nelja asja korraga: „Ma aasi loomad karjaaruse, kudusi vardud, aasi ärraga juttu ning kussi kua." Lisaks ei võinud naised minna tanuta üle tänava ega põlleta üle põranda. Kui tanu oli õnnetult ikkagi koju ununenud, siis pandi käsi ettevaatusabinõuna pea peale. Halvimal juhul võis tanuta ringikäimine lõppeda kividega loopimisega. Leidsin palju lugusid merilehmadest, sinakatest maani ulatuvate udaratega müütilistest olenditest, kellest mul enne aimugi ei olnud. Samuti köitis mind see, et rahvarõivast on võimalik „lugeda", olgu selleks siis Kihnu naise seelik, kirivöö või Muhu kindapaari sisse kootud salajased initsiaalid.

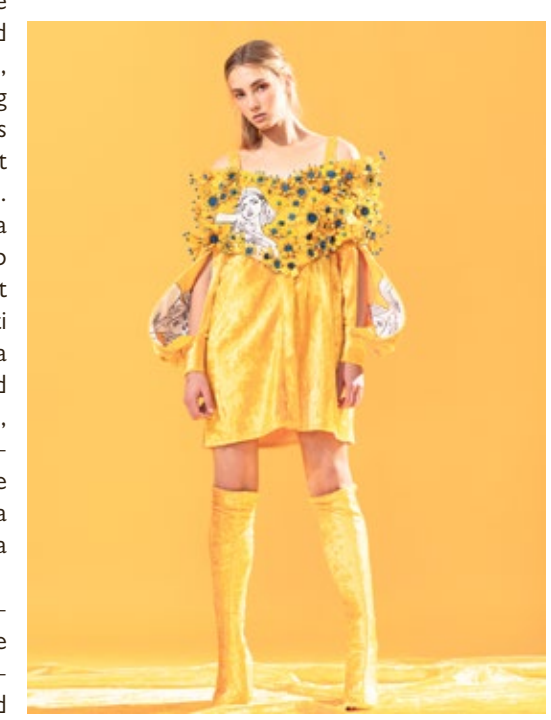

Mil määral ajalugu ja aegadetagune mood sinu loomingu valmimisel üldiselt esile kerkib? Või oled sa pigem ikkagi tulevikku ja uute vormide poole vaatav?
Vaatan ajas tagasi, et luua tulevikku. Need kaks käivad tihedalt käsikäes ning see oleneb kindlasti parasjagu käsilolevast projektist. Alati ei peagi väga kaugesse minevikku sukelduma, vaid piisab praeguse aja mõistmisest. Kuid siiski pole enamasti mõtet uuesti jalgratast leiutada, selle asemel tuleb seda paremaks teha.

Mis on moedisaini juures sinu jaoks kõige keerulisem?
Tasakaalu leidmine lihtsuse ja efektsuse vahel. Joonistada ja välja mõelda võib kõike, aga siis pead vaatama tõtt iseenda ja oma ulmelise töömahuga. Takistuseks võib saada ka teatud tehniliste oskuste puudumine, mis aitaksid kaasa disaini läbimõtlemisel. See kõik on aga ajaga õpitav ning mida rohkem teha, seda selgemaks pilt muutub. Seega on väga tähtis ise asju läbi proovida ja õmmelda.

Mis on põnevaim projekt, millest oled seni osa võtnud?
Eelmisel kevadel tegime **Liisi Eesmaa** juhendamisel helkurijääkidest eksperimentaalvorme. See kulmineerus sügisel näitusega „Illuminatsioon". Saime endale lummavalt ilusa, kuid kangekaelse materjali. Helkuri kinnitamine peaks toimuma muidu sulatusmeetodil, aga meie tööde puhul see ei toiminud. Ühel õhtul katsetasime kinnitusviiside leidmiseks väikses ruumis ilmselgelt liiga palju erinevaid liime korraga ning nalja sai tavapärasest mitu korda rohkem. Keegi ei tulnud tol hetkel selle peale, et liimiaurud mõjuvad peadpööritavalt. Näituse korraldamine andis juba omaette hindamatu kogemuse. Käisime nädal aega ringi nagu ehitusmehed ning valmistasime Telliskivi loomelinnakus ruume ette. Organiseerisime koos maanteeametiga ka sotsiaalkampaania, et inimesed rohkem helkurit kannaks. Selle käigus tegime koolides üle Eesti töötubasid, et näidata noortele, kuidas nad saaksid olla pimedas veelgi silmapaistvamad.

Mis on su edasised plaanid?
Järgmine õppeaasta on plaanis minna semestriks vahetusõpingutele ja vaadata, kuhu tuuled sealt edasi puhuvad.

Fotod: Kertin Vasser

KANDA TRADITSIOONILIST MUUSIKAT JA LUUA EMOTSIOONE

Kui kokku saavad kaks muusikut, kes pole kunagi kannelt mänginud, kuid valivad oma peamiseks instrumendiks just selle pilli ja lisavad omalt poolt mõned vimkad, on tulemuseks duo, mis sulatab ka folgikauge inimese südame.

Intervjuu **Duo Ruuduga**. Küsis **Mariliis Mõttus**, pildistas **Ken Mürk**

2015. aastal Lõuna-Eestis matkates otsustasid kaks sõbrannat **Katariina Kivi** ja **Ann-Lisett Rebane** oma muusikalised jõud ühendada. Sündis Duo Ruut, mis võitis eelmisel aastal Noorte Pärimusbändide konkursi ja viis sama aasta novembris koju Noortebändi peatiitli. Kaks tütarlast ühe kandle taga pärimusmuusikale uut hingamist andmas on järjekordne näide selles, et folgituuled pole raugemas.

Ühes Edasi artiklis kirjutas Puuluup teie kohta järgmist: „Mulle näib, et Duo Ruut on üks neist etno/folk ansamblitest, kes meeldib ka folgipõlguritele." Mis teeb teie muusika teie arvates nii universaalseks?

Kannel oli meie ees nagu tühi leht – hakkasime seda ilma ühegi eelteadmiseta vaikselt näppima... ja siis poogendama... ja siis taguma.

Ann-Lisett Rebane: Arvan, et eesti traditsioonilise muusika edasikandmiseks on esmalt vaja, et inimesed – eriti noored – kuulaksid seda hea meelega. Seega oleme võtnud endale loomingulise vabaduse teha väikseid kompromisse seoses mõne pärimusmuusikas kasutusel oleva reegliga, kui need takistavad meie võimete kohaselt parima loo kirjutamist. Nende kompromisside puhul proovime aga hoida omal kohal pärimusmuusika ehtsat tuuma.

Katariina Kivi: Me ei tee päris autentset pärimusmuusikat, seega võib meie lugudest leida aspekte ka muudest žanritest. Tänu sellele sobib meie looming arvatavasti ka laiemale publikule.

Kui te Duo Ruuduga alustasite, polnud te tegelikult varem kandle mängimisega kokku puutunudki. Miks te just selle pilli kasuks otsustasite?

A.-L.R.: See pill oli meie ees nagu tühi leht – hakkasime seda ilma ühegi eelteadmiseta vaikselt näppima… ja siis poogendama… ja siis taguma.

K.K.: Pilli mittevaldamine oli antud juhul suur eelis, see pakkus meile suurt vabadust leiutada erinevaid ebatraditsioonilisi tehnikaid. Kannel tõmbabki meid arvatavasti seetõttu, et kogu aeg saab midagi uut välja mõelda.

Samal ajal kui elektroonika on uus kitarrimuusika, olete teie otsustanud just folgi kasuks. Mida see nišš teile pakub?

A.-L.R.: Pärimusmuusika suurim võlu on minu arvates see, kui palju kihte see muusikale lisab. Iga lugu või tekst, mille aluseks võtame, on oma ajalooga; kui paneme selle uude konteksti, omandab see jälle uue kvaliteedi.

K.K.: Mulle meeldib pärimusmuusika puhul see, et ka praegusel ajal on võimalik nende laulude ja lugudega samastuda. Olgugi et võib olla mõnes teises kontekstis, kuid sellest piisab, et inspireerida.

Oma algmaterjali, mida töötlema asute, kogute te erinevatest allikatest, näiteks raamatutest ja internetist. Mille põhjal te tavaliselt valiku teete? Kas teil on mingid kindlad teemad, mis teid inspireerivad või millega lugu jutustada tahate?

A.-L.R.: Vahel on tunne, et need lood jõuavad kuidagi ise meieni. Loo valmimise protsessi algusesse kuulub alati vabas vormis jämm valitud pala põhjal. Enamik innovaatilisi ideid on tulnud just selles faasis – peamiselt naljaga pooleks. Selle käigus saame aru, kas lugu on meile parasjagu õige või mitte. Tunneme selle kohe ära; ma isegi ei oska seda tunnet seletada, mis siis tekib, mingit sorti kõhutunne see ilmselt on. Mõni teine lugu lihtsalt ei tööta, olgu ta nii hea kui tahes.

K.K.: Enamasti me vaatame, millest lugu räägib, ja kui leiame sobiva, hakkame proovima, kas sellega pilli taga ka mõte jooksma hakkab. Jämmimise käigus saab selgeks, kas tasub jääda valitud pala juurde või mitte.

Novembris võitsite te Noortebänd 2018 tiitli, mis on toonud teile kindlasti juurde palju esinemisi. Kui raske või kerge on teie arvates end noore folki viljeleva bändina Eestis nähtavaks teha?

A.-L.R.: Pärast Noortebändi on kalender tõepoolest üpris täis. Tundub, et Trad.Attack!-i suure edu järel on siginenud Eestisse äärmiselt palju noori pärimusbände. See suurendab küll konkurentsi, sest raskem on leida oma nišši, millega silma paista, kuid samas on väga rõõmustav näha, et selline muusika noori inspireerib.

K.K.: Kuna pärimusbände tekib üha rohkem juurde, võib enda nähtavaks tegemine raskemaks muutuda, tuleb leida mingi omapära, millega teistest eristuda.

Kas folkmuusika on nooremate kuulajate seas populaarsemaks muutunud? Kui jah, siis millest see teie arvates tuleneb? Kuidas sellesse üldiselt suhtutakse?

A.-L.R.: Arvan taas, et selles võlgneme tänu Trad.Attack!-ile, kes murdis pärimusmuusika jaoks jää laiema kuulajaskonna hulgas. Folk on pääsenud välja sellest „rõvedate kampsunite ja Crocside" kastist ja tänu sellele tõmbab see ligi palju noori.

K.K.: Folkmuusika on muutunud kindla peale aina populaarsemaks ning selle nimel nähakse ka vaeva. Hea näide on pärimusbändide konkurss, mis kutsub noori üles pärimusmuusikat tegema ja seda ka teistele esitlema.

Te olete musitseerinud koos juba alates viiendast klassist. Ann-Lisett, kuidas on Katariina sinu muusikaliste eelistuste arengut kujundanud ning vastupidi?

A.-L.R.: Üllataval kombel kuulame Katariinaga üpris erinevat muusikat ja käime erinevatel kontsertidel. Proovime teadlikult jälgida, et meie muusikamaitsed täiesti ei ühtlustuks, sest nii on meil ka oma duosse erinevaid asju tuua. See on huvitavam meie ja arvan, et ka kuulajate jaoks.

K.K.: Lugusid tehes ongi see kõige põnevam, sest mõlemalt tulevad omamoodi ideed, mis lõpuks pärimusmuusikas ilusti ühtivad.

Mis on peamine, mida te oma muusikaga edasi tahate anda?

A.-L.R.: Muidugi mõista on üks osa meie missioonist kanda edasi eesti traditsioonilist muusikat. Kui võtta aga meie loomingut üldiselt kui kunsti, siis arvan, et selle peamine ülesanne on tekitada kuulajas mingisuguseid emotsioone. Kui see enam kelleski mingeid tundeid ei tekita, siis oleme vist läbi kukkunud.

K.K.: Igal lool on oma emotsioon ning meie proovime seda kuidagi publikule edasi anda.

Millised on teie senised eredaimad või meeldejäävaimad kontserdid, mille andnud olete?

A.-L.R.: Meeldejäävaid kontserte on juba praegu nii palju olnud, et natuke raske oleks esiviisikut koostada, aga viimasest ajast on kindlasti üks lemmik ülesastumine Tallinn Music Weekil. See toimus ajal, mil duo kontsertidest oli kujunenud rutiin ja iga esinemine oli väsitav, sest andsime endast igal õhtul siiski maksimumi, isegi kui koht palju pinget ei pakkunud. TMW etteaste tõstis selle kõik aga uuesti hõljuma. Jälle tuli sisse seesama tunne, mis valdas, kui olime just alustanud ning kõik oli värske ja uus. Lisaks oli valgustus seatud nii, et kui istusin näoga Katariina suunas, ei näinud ma midagi muud. Kõik läks sellel õhtul paremini kui tavaliselt, tundus, et peale selle lava ei olegi maailmas midagi muud.

K.K.: Samamoodi nagu Ann-Lisetil, on minugi viimase aja lemmikesinemine Tallinn Music Weeki oma, kuid tooksin välja ka kontserdi Eesti Muusikaauhindadel Saku Suurhallis. Nii suurel laval ja nii suure publiku ees ei olnud me varem mänginud, seega andis see meile hindamatu kogemuse. Oli tõeliselt põnev kogu tralli kaasa teha.

Mida te arvate üleüldiselt eesti muusikas toimuvast? Mida peate kõige põnevamateks suundadeks ning kui palju üldse erinevaid žanre jälgite?

A.-L.R.: Rõõmustav on see, kui palju on eesti muusikas noori tegijaid. Minu jaoks on põnev, kuhu võivad jõuda eesti hiphop ja elektrooniline muusika. Arvan, et viimase žanri praegune teerajaja ja kullaauk on TIKS. Üpris noored asjaajajad, aga tasemel värk.

K.K.: Eesti muusikat ma isegi väga ei kuula, kuid aegajalt jõuavad minuni pärlid, millest ma tükk aega lahti ei saa. Viimase aja lemmik on **Sander Mölder**.

Mis on teie tulevikuplaanid?

A.-L.R. ja K.K.: Teeme tööd, teeme tööd, teeme tööd ja vaatame, kuhu me selle asjaga jõuda suudame.

Tutvu Duo Ruudu loominguga aadressil facebook.com/duoruut.

KÕIGE KUULSAMA EESTLASE ESIMENE NÄITUS

TOMMY CASH JA RICK OWENS „SÜÜTUD JA NEETUD”
(03.05.19–15.09.19, KUMU). KURAATOR KATI ILVES.

Vaatas **Aleksander Tsapov**

Kes mõtles välja sõna „hapukurgihooaeg”, mida armastatakse kasutada ajakirjanduses suvekuude kohta, kui millestki pole raporteerida? Õudne sõna, hapukurk on kõike muud kui vaikus ja tühine käärimine, hapukurk on intensiivne, gaasiline, plahvatuslik. Kumu suvi tuleb hapukurgine, aga ilma hooajata, sest vastavatud Tommy Cashi ja Rick Owensi ühisnäitus „Süütud ja neetud” kui mitte ei ületa, siis jõuab ilmselt publikuarvult väga lähedale **Michel Sittowi** eelmise aasta menukile (65 000 külastajat). Pole põhjust silmi pööritada, Tommy Cashil on Instagramis rohkem jälgijaid kui Tallinnas inimesi ja Rick Owensil pea sama palju kui Eestis elanikke. Mõlemad on suutnud tekitada oma loomingule fanaatilise järgijaskonna või hõimu, teismelised tüdrukud, kes värvivad endale pliiatsiga vuntse, ja täiskasvanud, kes kannavad ainult Owensi riideid. Tommy Cashi muusikavideoid on vaadatud YouTube'is umbes 40 miljonit korda. Kõige kuulsam eestlane, nagu tal on kombeks öelda. Vaielge omaette, kui te nõus pole.

Kuigi Tommy Cashi jaoks on antud näitus debüüt galeriiseinte vahel, siis visuaalne lähenemine on olnud keskne tema loomingu algusest saati – nii sotsmeedias kui ka muusikavideotes.

See pole esimene kord, kui Rick Owens eesti artistiga koostööd teeb. 2013. aastal esines tema moedemmil Pariisis Winny Puhh oma selle tarvis pikendatud Põlva-*core*'i looga „Meiecundimees üks Korsakov läks eile Lätti”. Samal ajal kui androgüünsed modellid tutvustasid järgmise aasta monokroomseid rõivamudeleid, tõmbasid Põlva karvikud lae all rippudes bandžo ja megabalalaikaga timukariffe. Kuigi Tommy Cashi jaoks on antud näitus debüüt galeriiseinte vahel, siis visuaalne lähenemine on olnud keskne tema loomingu algusest saati – nii sotsmeedias kui ka muusikavideotes. Nii nagu Owensi *partner in crime* on 75-aastane prantslane **Michèle Lamy** (**Eha Komissarovi** gooti kaksikõde), oli Cashil aastaid kaasamõtlejaks **Anna-Lisa Himma**, kellega koos Cashi singulaarset artistikuvandit ja *Gesamtkunstwerk*'i ehitati. Instagramis aitavad tal olme- ja kehamodifikatsioone ellu viia peamiselt fotograafid **Dmitri Gerasimov** ja **Kertin Vasser**. Tommy Cash meenutab väljanägemiselt korraga nii **Marcel Prousti** kui ka **Peeter Esimest**. See peen vunts, mis aitab ta rahvahulgast üles leida…

Bret Easton Ellisel on üks lühijutt, kus LA vampiir elab kirstus, kus tal on kaabeltelevisioon ja kassettmakk. Rick Owens oleks selle kirstu elanik ja makist kõlaks Tommy Cashi muusika.

*THE HIP HIP A HOP, AND YOU DON'T STOP**

Räpikultuur on alates selle plahvatuslikust algusest 80ndate New Yorgis olnud tugevalt seotud nii moekui ka kunstimaailmaga. Materiaalselt ilmajäetud vaesemate linnaosade noored on pidanud võimendama oma rõivaid ja väljanägemist kättesaadavate vahenditega, olgu selleks kaelas rippuvad mersumärgid või ülekullatud prilliraamid. Ei läinud ka kaua aega, enne kui grafiti, mida nähti algul avaliku ruumi sodimisena, New Yorgi galeriidesse jõudis. Tommy Cashist rääkides on huvitav vaadelda ka hiphopiartistide sooliste tunnuste rõhutamist läbi aastakümnete. Kui Grandmaster Flash and the Furios Five kandsid kitsaid nahkpükse ja narmastega nahktagisid, justkui nad oleks just põrandaalusest geiklubist välja astunud, siis 90ndatel muutus räpiesteetika üle võlli maskuliinseks. Laiad rebadel teksad (nagu vanglas, sest pogris ei tohi püksirihma olla), Timberlandi beežid tanksaapad, misogüünsed tekstid jne. Nüüd, postnullindatel on jõutud ringiga jälle ebamääraste sootunnuste, androgüünsete häälitsuste, friikide ja *misfit*'ide kummardamiseni *à la* **Young Thug**. Kuigi Tommy Cashi räpiarmastus sai teismelisena alguse **Eminemist**, kuulub ta ideeliselt post-*macho* „koolkonda”.

Tänapäeva räppärid proovivad oma muusikaga saavutatud sümboolset kapitali sagedasti ka kunsti-, kuid eelkõige moeväljale üle kanda. **Jay-Z** „Picasso Baby” ja The Cartersite möödunudaastane muusikavideo „Apeshit”, mis filmiti tervenisti Louvre'is, **ASAP Rocky** ja **Rihanna** *collab*'id moebrändidega ning muidugi **Kanye Westi** „transtsendentaalne” moeliin YEEZY, mis on otseselt püüd Rick Owensi esteetikat matkida. Owens on üldse üks paljudest *name-drop*'idest peavoolu räpitekstides. Näib, justkui meelelahutustööstuse kiiresti mööduv valgusvihk jääks alati liiga piskuks, vaja on ikkagi ka institutsioonide tunnustust, olgu nendeks moemajad või kunstimuuseumid. Vaja on ajaloolist pitserit kõrgemalt poolt.

POPKULTUURI MAUSOLEUM JA POPKUNSTI TAGAHOOV

Cash proovib mängida Kumus n-ö päris kunstnikku – kedagi, kes loob püsivaid füüsilisi artefakte, mitte fragmente kusagil digitaalsel platvormil. Mõtteliselt on siin esindatud kõik tema *persona*'s domineerivad suunad: postsovetlikkus, keha- ja soomoondused, viited hiphopikultuurile. Kõige parem osa näitusest ongi kindlasti tema kui popstaari imaginaarne mausoleum: *pimp*'itud ratastool, tuunitud kargud ja kuulikindlas kastis külmutatud sperma – kõik ilusasti popmuusikaveidrikku mälestamas. Mida muud see popmuusika on kui üks pidev nekrofiilia. Siin tekib reaalne ning lõbus dialoog Cashi praeguse karakteri ja esemete vahel.

Kujutlen inimesi külastamas 50 aasta pärast Tommy Cashi majamuuseumit, kus see lilla ratastool nurgas seisab.

Tommy Cash on toonud Kumusse nii õlimaalid, skulptuurid kui ka lilla ratastooli. Fotod: (vasakpoolne ja keskmine) Kertin Vasser, (parempoolne) OWENSCORP

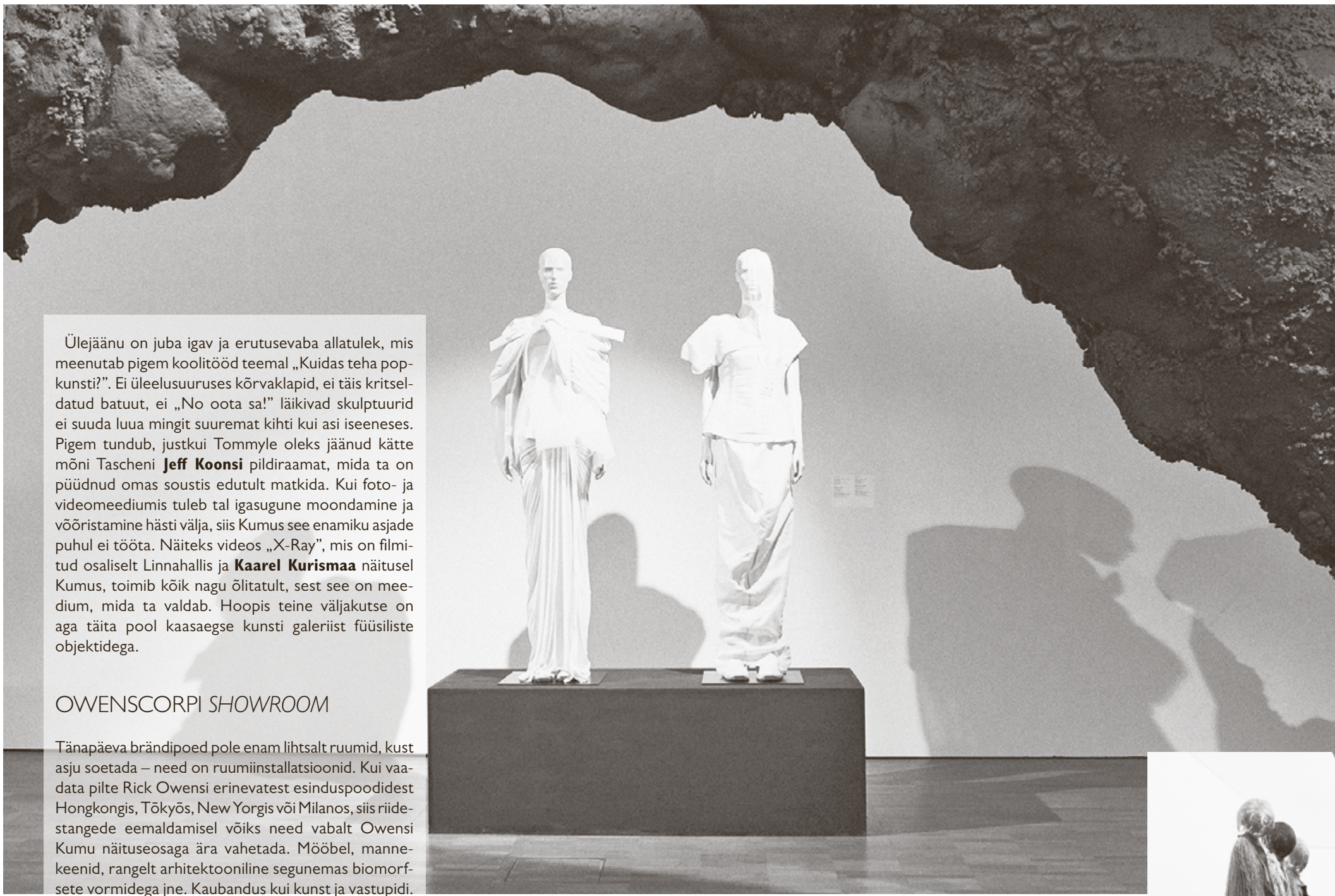

Rick Owensi kollektsioone võiks kirjeldada kujundiga „beduiinid Marsil". Fotod: OWENSCORP

Ülejäänu on juba igav ja erutusevaba allatulek, mis meenutab pigem koolitööd teemal „Kuidas teha popkunsti?". Ei üleelusuuruses kõrvaklapid, ei täis kritseldatud batuut, ei „No oota sa!" läikivad skulptuurid ei suuda luua mingit suuremat kihti kui asi iseeneses. Pigem tundub, justkui Tommyle oleks jäänud kätte mõni Tascheni **Jeff Koonsi** pildiraamat, mida ta on püüdnud omas soustis edutult matkida. Kui foto- ja videomeediumis tuleb tal igasugune moondamine ja võõristamine hästi välja, siis Kumus see enamiku asjade puhul ei tööta. Näiteks videos „X-Ray", mis on filmitud osaliselt Linnahallis ja **Kaarel Kurismaa** näitusel Kumus, toimib kõik nagu õlitatult, sest see on meedium, mida ta valdab. Hoopis teine väljakutse on aga täita pool kaasaegse kunsti galeriist füüsiliste objektidega.

OWENSCORPI *SHOWROOM*

Tänapäeva brändipoed pole enam lihtsalt ruumid, kust asju soetada – need on ruumiinstallatsioonid. Kui vaadata pilte Rick Owensi erinevatest esinduspoodidest Hongkongis, Tōkyōs, New Yorgis või Milanos, siis riidestangede eemaldamisel võiks need vabalt Owensi Kumu näituseosaga ära vahetada. Mööbel, mannekeenid, rangelt arhitektooniline segunemas biomorfsete vormidega jne. Kaubandus kui kunst ja vastupidi. Owenscorpi enda nimigi on justkui pärit pahaendelisest ulmeromaanist.

Californias üles kasvanud, kuid viimased 15 aastat Pariisis ja Veneetsias resideerinud Owensit nimetatakse moemaailmas ikonoklastiks. Peamiselt monokroomseid sooneutraalseid rõivaid disainiv Owens kontrollib väga täpselt, kuidas tema looming valmib ja kuidas seda esitletakse. Tema moedemmid on dramatiseeritud ja efektsed – sealt jookseb läbi mutantlik brutalistliku ja ketserliku süntees. Sealjuures tundub perversne, et Owensile meeldib Dubais puhkamas käia. Võib-olla kõnetab Dubai kui teatav mittekoht (vt **Marc Augé**) temas midagi sisemiselt. Eks ole ka Los Angeles, kus Owens oma karjääri alustas, kummaline segu imaginaarsest ja tegelikust – unistuste ja unenägude valglinn, mis voolab mägedest Vaiksesse ookeani.

Vastupidi Cashi näituseosa teatavale kakofooniale mõjub Owens terviklikult, täpselt joonestatult ja voolujooneliselt. Siin avaldub kogu tema nägemuse spekter: mittekehalisus, irdumus olmekeskkonnast, uue hea ja musta ilma loomine. Tulevikuline dekadents, kui soovite.

SAMAL PÄEVAL SÜNDINUD LAIENDAMAS KUMU DEMOGRAAFILIST PÜRAMIIDI

Bret Easton Ellisel on üks lühijutt „The Secrets of Summer", kus LA vampiir elab kirstus, kus tal on kaabeltelevisioon ja kassettmakk. Rick Owens oleks selle kirstu elanik ja makist kõlaks Tommy Cashi muusika. Cashi viimasel albumil on ka lugu „Mona Lisa", mille lõpus räägib Owensi moondunud ja lõpuks *glitch*'itud hääl. Nad mõlemad on sündinud 18. novembril ja kui nüüd uskuda, et universum pole kaos, vaid et asjad juhtuvad põhjusega, siis võib öelda, et aja enda maatriksisse on see näitus juba ammu sisse kirjutatud. Sellisel juhul on kuraator Kati Ilves valitud kosjasobitajaks või demiurgiks. Kahe põlvkonna pikajuukselised triksterid eri mandritelt, kuid jagatud elutunnetusega, isegi kui see loomingus tingimata välja ei paista.

Kumu ja kuraator on teinud julge, kuid riskantse otsuse. Kaheldamatult saadab seda näitust välismeedia enneolematu tähelepanu ja avardub kindlasti ka külaliste üldine profiil. Kilkavad teismelised instagrammivad intensiivselt, tullakse üle lahe ja üle lõunapiirigi. Tommy Cashi populaarsus vene noorte hulgas suudab siduda Kumu lõpuks mentaalselt ka Lasnamäega, mille eesväravas meie esindusmuuseum laiub. Kuid paratamatult jääb keelele maik, et Cashi oli pisut vara Kumusse lasta, hoolimata tema ambitsioonidest kunstnikuks saada ei tohiks kellegi tuntus muusiku või artistina olla iseenesest põhjus nii mastaapse asja korraldamiseks. Sellisena jääb see pigem aasta turundusteoks.

Väike soovitus: kui lähete Kumusse, siis käige läbi ka **Liisa Kaljula** kureeritud näituselt „*Sots art* ja mood", need kaks väljapanekut resoneerivad omavahel ja laiendavad teineteist päris hästi.

**Riim Sugarhill Gangi 1979. aasta loost „Rapper's Delight", mida peetakse esimeseks räpihitiks.*

15.06.19 TOIMUB NÄITUSE LISANA KUMU REIV, KUS NÄEB MOODI, *PERFORMANCE*'IT, *LIVE*-ESINEMISI JA DJ-SETTE. ESINEVAD TOMMY CASH, MICHÉLE LAMY, TEXTASY, OLMEULMAD, LAIVI, VUL VULPES, RATKILLER JT.

SUUR SUVE RAAMATU-HOROSKOOP IGALE TÄHE-MÄRGILE

Kas sinagi oled kuulnud hirmulugusid sellest, kuidas puhkusereisile saabunud Lõvi on võtnud eksikombel kaasa Sõnnile sobiliku romaani? Või salvav Skorpion, taga targemaks, soetanud hellahingelisele Vähile mõeldud teose? Ühtegi raamatukogu ega -kauplust pole aga kümnete kilometerite raadiuses…

Kirjutas **Müürilehe erakorraline esoteerikatoimetus**, illustreeris **Villem Roosa**

Ära heida meelt! Müürilehe esoteerikud on pannud selgi aastal kokku pead ja seljad, pendlid ja klaaskuulid, et tuvastada just sinu tähemärgile kõige paremini sobiv teos, mis tõstab esile just sinu sisemise sära.
Suurim oht, mis meid kirjandusmaailmas valitseb, ei ole üllatuslikult mitte 1000-lehe-küljeliste telliste randa ja tagasi kandmisest tulenev seljavalu või igal sammul riiulist pähe pudeneda ähvardavad teosed, vaid valesti valitud lektüür! „Mis see siis ka ära ei ole?" protestib nüüd ehk mõni skeptiline Kaksik. „Ma võin ju raamatu lihtsalt pooleli jätta või mis sellest, kui ma ta ka läbi loen!" Olgem aga ettevaatlikud! Kui täna võtab mõni Vee-valaja riiulist südamerahuga Kaladele mõeldud raamatu, siis ülehomme juba elamegi sünges düstoopias, kus naised ei ole enam naised ja mehed ei ole enam mehed ning keegi ei tea enam oma looduse määratud kohta.

JÄÄR

(21. märts – 20. aprill)

Optimistlikule idealistile Jäärale näevad taevatähed selle suve kohustusliku kirjandusena ette **Sally Rooney** romaani **„Vestlused sõpradega"** (Varrak, 2019, tlk Triin Tael), sest täiesti kindlasti meeldis meie tulisele Jäärale ka **Luca Guadagnino** 2017. aasta film „Kutsu mind oma nimega" („Call Me by Your Name"). Midagi sarnast siin igatahes on, näiteks täiskasvanuks saamine ja armastus, aga ka siirus ja segadus. Ja mõistagi noorus, mis meie tähtkujude pesamuna alati inspireerib.

Kui vestlused sõpradega saavad aga peetud ja loetud, kuid lugemishimu pole veel raugenud (ja ikka eesrindliku Jäära oma ei rauge teatavasti nõnda lihtsalt), on tähetarkadel varuks veel **David Foster Wallace'i „Teatavate piiride poorsusest"** (Kultuurileht, 2019, tlk Aet Varik). Pea-ees-vette(-või-vastu-seina)-mentaliteediga Jäära kõnetavad igal juhul see kaunis postmodernne katkendlikkus, kuhjamine ja viitamine, nimekirjad ja retseptid, provokatsioonid ja võõritused, surmtõsine veiderdamine jne, mis nüüd lõppeks esmakordselt eestikeelse lugeja silme ette on toodud.

SÕNN

(21. aprill – 21. mai)

Selge on see, et ükski tõsiseltvõetav astroloog ei saaks soovitada Sõnnile – erinevalt nii mõnestki teisest kergemeelsemast tähemärgist – kirjandust, mille keskmes on suurlinna vilkuvad tuled ja kerglane ööelu. Ei, siin jääb fortuuna endale kindlaks, sel suvel loeb Sõnn **Juhan Jaigi** teost **„Tundmata palu. 1920–1948"** (Kaarnakivi Selts, 2018), mille **Lauri Sommer** hiljaaegu kokku pani. Jonnakat maamärki tõmbab samavõrd jonnakalt enda poole ikka meie koduse kamara maagiline maaelu. Lugeja juhatatakse Jaigi kummalisse külamaailma koos kõige selles sisalduvaga, mis on nii siit ilmast kui ka mõnest teisest.

Vähemasti mentaalsel maalainel (või kohe kindlasti mitte linnateemadel) jätkab oraakel aga edasigi, soovitades Sõnnile veel **Tõnis Vilu** (sõltuvalt lugejast kas häirivalt või inspireerivalt) keeleeksperimentaalset luuletuskogu **„Libavere"** (Häämaa, 2018), sest „De Fakkto on Libavere / minu südämes kõikseaeg […] De Jura on ta lukku / löödud uks atvukaatide- / dipplomatide peas […] minu salajajane LIBAVERE" (lk 22). Selle pärast, võtke heaks.

KAKSIKUD

(22. mai – 21. juuni)

Hüplikele ja korrapäratutele Kaksikutele on Müürilehe esoteerikutel hea uudis, mis kindlustab ühtlasi vähemalt natukene rohkem kui mõnel muul juhul, et sellegi tähemärgi esindaja võiks lõpuks mõne raamatu otsast lõpuni läbi lugeda. Võtmeks on siin ikka ja jälle pakkuda samaväärset pidetust, kuivõrd pidetud on Kaksikud isegi. **„Eesti novell 2019"** (MTÜ Eesti Jutt, 2019) sisaldab 18 kõige toredamat, meisterlikumat, auhinnatumat või muul moel kõige-kõigemat (näiteks kinnitamata andmetel ka kõige pikemat) meie möödunud aastal trükivalgust näinud jutuvarast. **Maarja Kangrost Jan Kausini**, **Tiit Aleksejevist Margit Lõhmuseni** (jne, jne), kirsiks tordil veel **Johannes Semperi** sajanditagune *masterpiece*. Teemadki varieeruvad põhjalikult, aga ütleme kohe ära, et mitmel korral tuleb juttu surmast ja alkoholist ning päris mitmes novellis esineb kirjanikest tegelasi.

Kaksikute teinegi soovitus ei kätke endas rangelt võttes (ega ka üheski muus mõttes) lineaarset narratiivi, ehkki mahu annab kokku soliidse, nimelt tasub töötada öökapiraamatuna igal õhtul paari sissekande kaupa läbi uusimat **„Eesti õigekeelsussõnaraamatut"** (EKSA, 2018), et siis hiljem intellektuaalses seltskonnas keeruliste sõnadega laiata.

jätkub >

< *eelneb*

VÄHK

(22. juuni – 23. juuli)

Kuna **Marie Kondo** teosed on igal endast lugupidaval Vähil juba õiget- ja tagurpidi läbi töötatud ning ta on jõudnud tõdemuseni, et need valmistavad talle rõõmu, soovitab universumi kaardipakk muidu niivõrd kodu poole pööratud sõralisele sootuks **Maarja Merivoo-Parro** ja **Sander Jürissoni** koostatud pildi- ja faktirohket teost **„Eestlased Ameerikates. Estonians in the Americas"** (Eesti Diasporaa Akadeemia, 2018). Sellest, mis kodus, ja sellest, mis (ja kuidas ja kus ja miks) võõrsil. Mitte ainult põgenenud ei ole meie kaasmaalased Põhja- ja Lõuna-Ameerikasse (ja mujalegi), vaid juba enne I maailmasõda kohtas „meie omi" mitmeis sadamais, keda neist rännukihust, keda ameti- või perekonnaalaste väljakutsete tõttu. Huvitavat lugemist ja vaatamist jätkub siit vähemalt igale Vähile, aga mõistagi ka paljudele teistele.

Mõttemaastikele rändama kutsub ka viimaks eesti keelde tõlgitud **Maurice Merleau-Ponty „Taju fenomenoloogia"** (Ilmamaa, 2019, tlk Mirjam Lepikult). On see filosoofia või „kirjeldav psühholoogia", viib see lõppeks „asjade eneste juurde" või neist hoopis kaugemale – see mitme tellise mõõtu teos sobib vihmastel suveõhtutel koduses miljöös läbitöötamiseks vähemalt Vähkidele.

KAALUD

(24. september – 23. oktoober)

Kui Kaksikute esindajad on silmatorkavalt kergesti ja kiiresti tüdinevad ning pidetud, siis Kaalud on teadupoolest kogu taevalaotuse kõige otsustusvõimetumad ja püsimatumad isendid. Nõnda võib õige puhkusekirjanduse leidmine neilt sedavõrd suurt pingutust nõuda, et lõpuks jääbki raamat valimata ja lugemata, tarkus kogumata. Nii võtavad meie patoloogilised ülemõtlejad pendlite ja tarokaartide soovitusel riiulist **Mart Juure, Oliver Lombi, Keiti Vilmsi ja Contra** parimaid kalambuure koondava kogumiku **„Poeetiliselt korrektne"** (MTÜ Poeetiliselt Korrektne, 2019) ning loevad terve suve meetodil „tera-siit-teine-sealt". Hea uudis on see ka neile Kaksikutele, kes isegi seda ülilühikest vormi lugeda ei viitsi, sest teos on varustatud ka **Ave Taaveti** kaunite sõnamänguliste piltidega.

Olgu muuga, kuidas on, meie sodiaagisüsteemi põhiliste esteetidena hindavad Kaalud alati ka igasugust poeesiat. Nõnda jääb üle soovitada kirjavara nii elus kui ka kirjanduses/kirjastustegevuses ühiselt funktsioneerivalt tandemilt: **Hasso Krulli** eepilisem luulekogu **„Euroopa"** ning **Carolina Pihelga** mõnevõrra poeetilisem teos **„Valgus kivi sees"** (Kaksikhammas, 2018 + 2019).

KALJUKITS

(22. detsember – 20. jaanuar)

Tähemärkidest ehk kõige põhjalikumale pessimistile Kaljukitsele näitavad universumi kavalad rajad sedakorda hoopis lootusrikkamaid märke, tõmmates talle raamaturiiulist **Hans Roslingi** suurepärase **„Faktitäiuse"** (Tänapäev, 2018, tlk Helen Urbanik), mille alapealkiri sedastab asjakohaselt, et sealt leiab „kümme põhjust, miks me maailmast valesti mõtleme – ja miks asjad on paremini, kui sa arvad". Nimelt saavad Kaljukitsed nüüd lõpuks veenduda, et arengumaade olukord, vaesus, tüdrukute haridustase, inimeste oodatav eluiga, liikide ohustatus – kõige sellega on asjad hoopis paremini, kui sa arvasid! Ainult kliima on just nii tuksis, nagu räägitakse. Muuga on hästi.

Selle tasakaalustamiseks ennustavad Müürilehe oraaklid Kaljukitsele vihmasteks augustiõhtuteks aga hoopis teistsugust raamatut, mis kinnitab muu hulgas seda, mida Kaljukits niigi teab: elu ei ole üks suur meelakkumine, üks lakkamatu lust ja lillepidu, pidu ja pillerkaar jne. Ei-ei, ikka ja jälle tuleb mõelda ka kaduvikust, niisiis miks mitte jalutada koos **Tõnu Õnnepaluga** kirikukellade saatel Pariisi surnuaedadel, giidiks kaasas **„Pariis. Kakskümmend viis aastat hiljem"** (EKSA, 2019).

LÕVI

(24. juuli – 23. august)

Alati võitlevale ja õiglust taga ajavale Lõvile soovitab universum seekord mitte-nii-kerget lektüüri põgeniketeemal, nimelt **Mohsin Hamidi** romaani **„Lääne tee"** (Ühinenud Ajakirjad, 2018, tlk Triin Olvet), mille kohta on kirjutanud läbinägelikult kriitik **Karoliina Kagovere**: „Võib kohe ära öelda, et tegu on hea raamatuga, mis tekitab nii mõtteid kui tundeid." Õnneks pole tegemist pelga martüüriumiga, vaid ikkagi põneva ja ladusa lugemisega armastusest ja kodu(tuse)st, mille kuninglik Lõvi meeleldi ja ahnelt ühe jutiga alla neelab.

Natukene teistmoodi, aga samas ka pisut sarnane on teine täpipealt Lõvidele selleks suveks ette nähtud teos, **Theodor Kallifatidese „Veel üks elu"** (SA Kultuurileht, 2018, tlk Anu Saluäär). Poeetilis-eleegiliste ruumi, kodumaa, keele, emigratsiooni, kirjutamise ja muude sellesuunaliste teemakobarate märkmete või päevikusissekannetena meenutab ta õigupoolest ehk **Õnnepalu** „Pariisi", aga Maarjamaa ja Pariisi asemel seigeldakse siin (mälestustes ja tegelikkuses) Kreeka ja Rootsi aladel.

SKORPION

(24. oktoober – 22. november)

Skorpionile on igasugune nostalgia ja sentimentaalsus täiesti võõrad ning sellest tulenevalt võiks aimata, et raamat, mis sedastab juba pealkirjaga, et koondab endas kirju, peletab joonelt meie Pluutost juhitud isendeid. Ometi tõmbab fortuuna Skorpioneile kaardipakist ilmeksimatult **Andrei Hvostovi „Kirjad Maarale"** (Petrone Print, 2019). Miks küll? Universumi (nagu ka Issanda) teed on muidugi kummalised ja ettearvamatud, aga võib spekuleerida, et selle taga on asjaolu, et need ei ole mingid tavalised kirjad, vaid need on kirjutatud tulevikku, autori lapselapsele, kes saab kunagi täiskasvanuks ja kel võib tekkida seejärel erinevaid küsimusi. Küsida võib näiteks, kuidas olla õnnelik. Või hoopis konkreetsemalt: kas vene nimi on Eestis koormaks; kuidas tajub maailma autist; millest sai alguse ajakirjanduse allakäik; kas kodusõda Eestis on reaalne oht või ullikeste foobia; kuidas töötab matriarhaat; ning, *last but not least*, kas Tartus sõitis tõesti kunagi tramm!?

Hoopis ilmsematel ja olmelistel põhjustel soovitavad meie esoteerikud ööloomale Skorpionile just hilisemateks õhtutundideks mõeldud **Martin Oja** luulekogu **„Öö lainetel surfajad"** (Maailmamustrid, 2018).

VEEVALAJA

(21. jaanuar – 19. veebruar)

Alati õhulistele unistajatele Veevalajatele on kõige tähtsam asi maailmas mõistagi vabadus (mille tõttu nad, selge see, erinevad märgatavalt kõigist ülejäänud tähemärkidest). Küllap sel põhjusel on meie soovituski sedakorda ühene ning ette tuleks võtta **Julian Barnesi** romaan **„Aja müra"** (Varrak, 2019, tlk Aet Varik). Raamat räägib vene helilooja **Dmitri Šostakovitši** elust, igipõlisest võimu ja vaimu duellist hetkedel, mil võim hakkab võitma.

Vabadust (aga ka palju muud – kui üldse küsida *mida* ja mitte *kuidas*) leiab ka veel ühe Veevalaja, **Eda Ahi** luulekogust **„Sõda ja rahutus"** (Verb, 2018), mille ümber lahvatanud tormikese sarnast pole meie kriitikameri ammu näinud. Raamat sai küll luulekategoorias kultuurkapitali aastaauhinna, kuid nüüd näeme, et Ahi pärast on läinud kaklema härrad **(:)kivisildnik**, **Alvar Loog**, **Joosep Susi** ja **Aare Pilvgi**. Kui sellest ei saa otsejoones midagi muud järeldada, siis ehk seda küll, et tegemist on teosega, mis kõnetab ühel või teisel (äärmuslikul?) moel õige paljusid (mehi).

NEITSI

(24. august – 23. september)

Kuna 2017. aastal Tallinna Ülikooli Kirjastuselt ilmunud **Jan Assmanni „Moosese eristus ehk Monoteismi hind"** (tlk Olavi Teppan) on meie skeptilistel ja ülirationaalsetel Neitsitel ilmselt ammuilma läbi loetud, siis nüüd on samal kirjastusel välja pakkuda veelgi uuem tõlge, nimelt **Peter Sloterdijki „Jumalahullus"** (2019, tlk Hasso Krull). Üldiselt religioonikaugele Neitsile sobib see kraam nagu rusikas silmaauku, sest see ei näita ainult monoteismi kui niisuguse tekkepõhjuseid (nii judaismi, kristluse kui ka islami varal), vaid tutvustab nende religioonide edasist arengulugu ning olemuslikku konfliktipotentsiaali. Kuna Neitsi ei ole teadupoolest kõige empaatilisem tähemärk, sobib teos just talle tänu selle kaudsele eesmärgile, nagu on sedastanud filosoof **Jaanus Sooväli**, „…rajada teed mõnevõrra tolerantsema kooseksisteerimise suunas".

Patoloogiliste perfektsionistidena on Neitsid aga tihtilugu kehvad ajaplaneerijad ja nõnda soovitavad Müürilehe astroloogid neile üht „aja rööbastelt maha" võtmise raamatut, **Oliver Bergi** luuletuskogu **„Hallid toonid"** (Elusamus, 2018). See on haneparvedest, vihma valgusest, talvesinast ning ajast, mil kaaluda seentele mõtlemist. Ära torma kogu aeg!

AMBUR

(23. november – 21. detsember)

Meie sodiaagisüsteemi suurele idealistile Amburile näevad taevatähed selleks suveks ette **John Stuart Milli** eelmisel aastal eesti keeles taasilmunud teost **„Vabadusest"** (EKSA, 2018, tlk Kaja Tael). Kui raamat on läbi töötatud, asub Ambur seda kõikvõimalikel koosviibimistel erinevates vaidlustes (mis ärevatel aegadel on kerged tekkima) või rahulikeski aruteludes kuulutama.

Ambur on muidugi muuski teistest tähemärkidest peajagu üle, nimelt teevad tema oraatorioskused silmad ette nii Vähile kui ka Skorpionile, rääkimata üldse kidakeelsest Sõnnist. Keda tal ei õnnestuks oma jutuga ära veenda? Aga, nagu ütles Jeesus (raudselt Ambur!), „kellel on, sellele antakse" (Mt 13:12 jne). Nii võtavad ammuga varustatud tähtkuju esindajad riiulist lõpuks ometi eesti keeles ilmunud **J. L. Austini** teose **„Kuidas teha sõnadega asju"** (Tallinna Ülikooli Kirjastus, 2018, tlk Triin Kallas) ning teevad endale selgeks, kuidas teha asju illokutiivsete ning perlokutiivsete kõnetegudega ning mida kujutavad endast õigupoolest eksplitsiitsed performatiivid. Ambur, kes veidratest võõrsõnadest naljalt ei heitu, paneb teose öökapile ning loeb selle suvistel uinumiseelsetel tundidel nädalaga läbi.

KALAD

(20. veebruar – 20. märts)

Erinevalt mitmest teisest kirjeldatud tähemärgist on Kalad eranditult ja põhjalikult ebapraktilised ja muretud. Ei kõiguta neid suurt meie lähemad ega kaugemad poliitilised pinged (või isegi kui paiguti kõigutavad, eelistavad nad elada pigem roosade illusioonide mõjusfääris kui karmis reaalsuses). Nõnda mõjub nende loomuomasele hedonismile hästi **Péter Esterházy** esseistlik **„Teekond karistusala sügavusse"** (Koobakene, 2018, tlk Lauri Eesmaa). Kaheldamatult jälgivad kõik Kalad erinevaid spordialasid mugavast tugitoolist ka siis, kui nad ise otseselt sporti teha ei viitsi. Midagi õpib siit muidugi ka elu (sh karmuse) kohta, aga mugavalt distantsilt ja nõnda, et kõditatud saavad ka meie hõllanduslike Kalade meele- ja hingekeelekesed.

Seejärel, nagu ennustavad salateaduste asjatundjad, võtavad kõik Neptuuni juhitud veeloomad aga riiulist **Jorge Luis Borgese** äsja eesti keeles ilmunud kauni ja otsesõnu imelise **„Kujuteldavate olendite raamatu"** (Tänapäev, 2019, tlk Ehte Puhang) ning kolivad tugitoolist võrkkiike, käeulatuses jäätisekokteil ning vaagen kõige eksootilisemate puuviljadega. Mis muud kui *bon appétit*.

Kujuteldavate

olendite

raamat

Moodne keskaegne bestiaarium

TÄNAPÄEV

NÜÜD SAADAVAL!

Rahva Raamatu, Apollo ja Raamatukodu poodides

KUI RAAMATUD KOLIVAD INSTAGRAMI

Kuidas mõjutab moodsat lugejat raamaturiiulite kolimine Instagrami? Kas värvilised pildid fotogeenilistest raamatukaantest muutuvadki olulisemaks kui lehekülgede kaupa hoolikalt komponeeritud sisu?

Kirjutas **Agnes Neier**, illustreeris **Lilian Hiob**

Kui ma astusin 14 aastat tagasi ülikooli, et hakata kirjandust õppima, olin ma valmis, et pean palju lugema. Ja seda ma ka tegin. Kuna olen nende aastate jooksul aga järjest kitsamale uurimisteemale keskendunud, moodustavad nüüdseks suurema osa mu lugemisvarast väga spetsiifilistele omadustele vastavad ilukirjanduslikud ja teoreetilised teosed. Nii on aga üha keerulisem hoomata, mis raamatuid inimesed tegelikult loevad. Rääkimata sellest, et jõuaks neid ise lugeda. Kui su töö seisneb üsna otseses mõttes lugemises, siis koju tulles ei taha seda eriti teha. Isegi blogipostitused raamatute kohta on selleks liiga pikad. Pigem tahaks lõputult Instagrami sirvida, värvilisi pilte vaadata ja mitte lugeda.

Ühel õhtul eelmise aasta lõpus, kui ma jälle tuima kalanäoga töötegemist vältisin ja internetist värvilisi pilte vahtisin, sattusin Instagrami kontole, kus olid kaunid fotod raamatutest. Raamatutest, millest ma polnud kuulnudki, kuid mis paistsid väga paljusid inimesi kõnetavat. Pehmel pleedil asetsev raamat ja teetass, pildi all lühike tutvustus ning selle all omakorda sajad kommentaarid. Sealt sattusin järgmise sarnase konto peale, ja järgmise, ja järgmise. Nii see algoritm töötab. Õhtu lõpuks olin vaadanud tundide kaupa ilusaid jäädvustusi raamatukaantest pleedidel, kohvikutes, parkides, vooditel, lehehunnikutes ja puuokstel. Pildiallkirjaks oli enamasti põgus tutvustus, tsitaat või lihtsalt hüüatus, et väljendada põnevust seoses eesootava lugemiskogemusega. Harvem oli pildi all pikem analüüs või arutelu. Olin sattunud *bookstagrammer*'ite maailma, mis koondab inimesi, kellele meeldivad raamatud ning kes teevad neist ilusaid fotosid.

VORM ENNE SISU

Need ei ole aga lihtsalt niisama pildid – need on kaunid, kureeritud, eesmärgistatud fotod teostest. Selleks et luua edukas *bookstagram*'i konto, on olemas kindlad reeglid, mida soovitatakse tungivalt järgida. Kiirelt guugeldades võib leida lõputult juhendeid, kuidas luua ideaalne *feed* ja mida selleks vaja on. Kõige alus on hea kaamera, fototöötlusprogrammid ja rekvisiidid, kuid lisaks sellele on olulised oma stiil, läbiv visuaalne käekiri ning regulaarne postitamine. Üks *bookstagrammer* postitab näiteks iga päev, igal kolmandal päeval lisab ta seejuures pildi erinevast raamatust sama pleedi peal, sama tassiga, sama valgusega. Lisaks peab olema oma jälgijatega pidevas suhtluses, esitama neile küsimusi, ärgitama vestlema ja arutlema. Sama kehtib ka teiste *bookstagrammer*'ite kohta, keda vastastikku oma postitustes ära märgitakse ning kellega omavahel pidevat suhtlusvõrgustikku luuakse. Sest mida rohkem sa suhtled ja oled aktiivne, seda rohkem tõstab algoritm su kontot esile. Ja seda rohkem saad sa reaktsioone.

Need õdusad pildid raamatutega voodis / kamina ees / toolis kerra keeratuna (alati mõistagi kuskil paistmas ka tass sooja joogiga) on saanud aga ka kriitikat. Peamiselt mõistetakse *bookstagrammer*'eid hukka seetõttu, et sel moel lähenedes seatakse esikohale raamatu esteetiline külg ning sisu jääb teisejärguliseks[1,2]. Üks populaarne *bookstagrammer* **Elizabeth Sagan** kasutab raamatuid näiteks selleks, et ehitada neist tiibu, kleite ja sabasid ning lamada nende peal. Tulemuseks on kaunid ja huvitavad pildid, mis suhestuvad aga vähe teoste sisuga. Ei tasu alahinnata ka üksikute raamatukaante ilu ja mõju. Näiteks kirjastaja Penguin Random House on pannud välja nimekirja „The Instagrammable Book Covers List", kus on eranditult pilkupüüdvad ja eredavärvilised raamatukaaned, mis Instagrami *feed*'i lõputus jadas kindlasti tähelepanu äratavad. Ka raamaturiiulite ümberkorraldamine on sage *bookstagram*'i postituste teema, mis lähtub erinevatest esteetilistest trendidest: teoseid paigutatakse värvide järgi või hoopiski raamatuseljad seina poole, et terve riiul oleks ühtne beež lehekülgede mass. Nõnda kardavad „kriitikud", et raamatud muutuvad rekvisiitideks ning nende sisu kaotab tähenduse. Kindlasti ongi kontosid, mis ei hooli kirjandusest kui sellisest ega sellest, mida kokku kuhjatud raamatud sisaldavad. Kuid samas tundub selline kriitika ülekohtune. 70+ konto hulgas, mida olen jälginud ja mis on vähemalt mõõdukalt populaarsed, on küll mindud kaasa erinevate trendidega, aga samas ei ole unustatud (päriselt?) teoste sisu.

Kõige alus on hea kaamera, fototöötlusprogrammid ja rekvisiidid, kuid lisaks sellele on olulised oma stiil, läbiv visuaalne käekiri ning regulaarne postitamine.

BOOKSTAGRAMMER'ID ÄRI TOIDUAHELAS

Kui vaadata sügavamale, pakuvad *bookstagram*'i kontod ikkagi head ja kergesti ligipääsetavat moodust hoida silma peal sellel, mis toimub angloameerika kultuuriruumis ja kirjanduses: mis teoseid avaldatakse, mis trendid valitsevad, mida inimesed loevad ja mis neid kõnetab. Üks oht varitseb *bookstagrammer*'eid aga siis, kui jälgijaskond kasvab nii suureks, et see äratab kirjastuste tähelepanu. Siis hakkavad populaarsed kontod saama kirjastustelt hulganisti raamatuid ning üha sagedasemaks muutuvad postitused alapealkirjadega „ad", „free copy" või „sponsored". Harvad ei ole ka reklaamid telesarjadele või *subscription box*'idele. Kuna kirjastajate eesmärk on jõuda võimalikult laia publikuni, siis mitmed suure jälgijaskonnaga kontod muutuvad paratamatult ühenäoliseks, sest loetakse samu raamatuid. Nii olid näiteks eelmisel aastal vaieldamatult igal pool **Ottessa Moshfeghi** teos „My Year of Rest and Relaxation", **Tommy Orange'i** „There There" ja **Sally Rooney** „Normal People" – ilusate kaantega raamatud, mida kõik paistsid lugevat. Sel aastal näib olevat lemmik **Taylor Jenkins Reidi** „Daisy Jones & The Six", mida üks *bookstagrammer* kirjeldas kui „pööraselt fotogeenilist raamatut". Ma ei taha sellega öelda, et need teosed on halvad, vaid seda, et kui inimesed jälgivad *bookstagram*'i kontot isikliku lähenemise pärast ja eriilmeliste teoste avastamiseks, siis pool võlust läheb kaotsi, kui põhisisu moodustub suurkirjastuste promomaterjalist.

Mõistagi lisandub siia surve vastata jälgijate ootustele: tutvustada kogu aeg uusi raamatuid, luua iga päev uut ning mõtestatud sisu. Raamatute lugemine võtab aega, aga oma *feed*'i huvitavana hoidmiseks ei saa terve nädal järjest samast raamatust pilte postitada. Nii ei ole harvad postitused, mis suuresti vabandavad, miks teost pole jõutud veel läbi lugeda, või seletavad, kuidas lugemine ei suju. Halvemal juhul muutuvad postitused vaid uue sponsoreeritud raamatu näitamiseks ja sunnitud katseks alustada vestlust küsimusega stiilis „Kas te olete seda juba lugenud? Ma olen nii põnevil!". Raamat on pildina olemas, inimesteni on justkui jõutud, kuid konto ise jääb sisutühjaks.

Kuigi inimestele – nii ka minule – meeldib vaadata ilusaid pilte, ei hoia sisutühjad kontod kaua jälgijaid. Edukaks osutuvad need *bookstagrammer*'id, kes suudavad saavutada tasakaalu sponsoreeritud postituste ja isiklikult valitud raamatute vahel; kes suhtlevad oma jälgijatega ning jagavad erinevaid, omanäolisi teoseid või tüüpe (näiteks Aasia autorid, naisautorid, *Latinx*-kirjandus). Oluline on leida oma nišš, kuid hoida sealjuures *feed* loomulik ja orgaaniline ning tõsta esile kirjanduse rikkust ja eriilmelisust. Õnneks on *bookstagrammer*'ite kontosid nii palju, et võimalik on leida täpselt endale sobiv, mis aitaks avardada kirjandusmaailma piire ja tutvustaks uusi teoseid. Ilma kohustuseta neid pikemalt lugeda.

[1] *Kelly, H. 2018. Here's an Annoying New Instagram Trend: Throwing Yourself on a Pile of Open Books. – Vulture, 29.10.*

[2] *Connolly, H. 2018. Is social media influencing book cover design? – The Guardian, 28.08.*

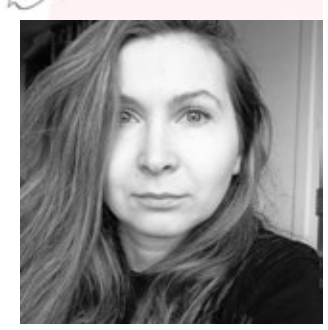

Agnes Neier on õnnetu hing, kes peaks doktoritööd kirjutama, aga veedab selle asemel aega Instagramis.

Esietendus **5.09.2019** piletid von Krahl.ee

选择你的世界

JAIK

www.jaik.ee vali **OMA** maailm!

Võidupühani **2** piletit toitlustusega **50€**!

XXVII & XX
laulu- ja tantsu-pidu
MINU ARM

Eesti Laulu- ja Tantsupeo SA
www.laulupidu.ee

XXVII LAULU- JA XX TANTSUPEO „MINU ARM“

TULE TULEMINE

1. JUUNI – 4. JUULI 2019

XXVII laulu- ja XX tantsupeo „Minu arm“ tule tulemine on avamäng juubelipeole, kandes endaga laulu- ja tantsupeo väärtusi ja väge igasse Eestimaa nurka. Sel aastal saab tuleteekonna traditsioon 50-aastaseks – esimest korda toimus üle-eestiline tule tulemine 1969. aastal seoses laulupeo sajanda juubeliga.

Tule tulemine on alati väga emotsiooniderohke ja võimsaid elamusi pakkuv suursündmus. Liikudes maakonnast maakonda, annab tule tulemine maakondadele võimaluse tutvustada oma identiteeti ja kodupaiga kultuurilugu nii kohalikele elanikele kui ka suursündmuse külalistele.

Tule teekond saab 1. juunil alguse Tartust, kus XXVII laulu- ja XX tantsupeo „Minu arm“ kunstilised toimkonnad keskpäeval laulu- ja tantsupeo tule ERM-i pargis süütavad. Järgnevad 33 päeva on aga tuli maakondade hoida, liikudes läbi terve Eesti. Tule esimene peatuspaik on Saaremaal ning sealt algab 4200 kilomeetri pikkune rännak maakonnast maakonda. 4. juuli õhtuks jõuab tuli Tallinnasse, Kalevi staadionile.

Tule tulemist on sel korral võimalik jälgida ka nutikast kaardirakendusest, mis koondab ligi 500 tähenduslikku paika üle Eesti, kuhu tuli oma teekonnal jõuab. Põhjust tulla taas ühisele tuleteekonnale annab ka 31. augustil toimuv Muinastulede öö, mil päikeseloojangul süttivad üle Eestimaa sajad lõkked.

XXVII LAULU- JA XX TANTSUPEO „MINU ARM“ TULE TULEMISE AJAKAVA

01. JUUNI
Tule süütamine Tartus

02. JUUNI
LPTP KT annab tule üle Saaremaale

2.-3. JUUNI
Saaremaa

04. JUUNI
Hiiumaa

5.-6. JUUNI
Läänemaa

7.-8. JUUNI
Raplamaa

09.-11. JUUNI
Pärnumaa

12.-13. JUUNI
Viljandimaa

14.-15. JUUNI
Valgamaa

16.-17. JUUNI
Võrumaa

18.-19. JUUNI
Põlvamaa

20.-21. JUUNI
Tartumaa

22. JUUNI
Tartu linn

23.-24. JUUNI
Jõgevamaa

25.-26. JUUNI
Ida-Virumaa

27.-28. JUUNI
Lääne-Virumaa

29.-30. JUUNI
Järvamaa

1.-3. JUULI
Harjumaa

03. JUULI
Tuli Tallinnas

04. JUULI
Tuli Tantsupeo I kontserdil

www.tuletulemine.ee

Laulupeo äpp nüüd saadaval:
ANDROID APP ON Google play
Available on the iPhone App Store